כָּל־זְכוּרְךָ אֶל־פְּנֵי הָאָדֹן | יְהוָה: יח לֹא־
תִזְבַּח עַל־חָמֵץ דַּם־זִבְחִי וְלֹא־יָלִין
חֵלֶב־חַגִּי עַד־בֹּקֶר: יט רֵאשִׁית בִּכּוּרֵי

דְכוּרָךְ קֳדָם רִבּוֹן עָלְמָא יְיָ: יח לָא
תְכוֹס עַל חֲמִיעַ דַּם פִּסְחִי וְלָא
יְבִיתוּן בַּר מִן מַרְבְּחָא תַּרְבֵּי
נִכְסַת חַגָּא עַד צַפְרָא: יט רֵישׁ

לקט בהיר

ביכורים וכו' למקדש ולירושלים, משמ"כ בשמיעה שאין חובות הגוף שישנם למועדות אבל פטור הוא מלעלות, מ"ל (לבוש): מג) ב' דברים השמיענו, הא' שזכר לו זכור פי' אחד להם הגוף שהם ב' משקלים, והב' שאין כיוני הכ"ף פירושו זכרים שלך, שהלא הכתוב מדבר לכלל ישראל וא"כ יהיו הזכרים מון מישראל, וזה אינו, גם אין לומר שהם הקטנים, מ"כ הקטנים יהיו מייבים וגדולים פטורים, אלא ודאי פירושו זכרים שבך, כלומר כל זכר שבין עם ישראל: מד) מיקון כמה דברים, א) אמר תשמט במקום מזבח, שזביחה יוכל להאמר על תקון הקרבן בכלל, לזה אמר שאפילו על השמיטה לבד מייב שהרי במקום אחר (ל"ד כ"ה) נאמר לא תשחט, ב) אמר את הפסח במקום זבחי, שאין זבחי אלא פסח שזמנו קבוע אחר ביעור חמץ, ג) אמר בי"ד בניסן, שאם שחט פסח שלא בזמנו אינו מייב על לאו זה, ד) אמר עד שתבער החמץ, שאין פי' על חמץ על פת חמץ ממש שיווב הדם עליו, אלא כאילו אמר על חמץ שברשותו, ה) גם מיקון בזה שאין הלאו הזה על קיום החמץ שהמקיים חמץ אחר שם הוא באיסור תורה ולא בלאו, אלא הלאו הוא שמיעת הפסח, כלומר אם לא ביערת החמץ אל תשחוט (ראש"ם): מה) פי' קרבנות שנשחטו כל היום וזורק דמם קודם שקיעת החמה לא יאונו חוץ למזבח, אלא יעלה אותן על המזבח קודם עמוד השחר, ואם לא עשה כן נפסלו מלהעלות עוד, אבל אם העלה אותם קודם עלות השחר ולא נזרפו לגמרי אלא אחר עמוד השחר נתן לן בה ולא נפסלו ואין צריך להסירן, ואין צריך להעלותן במוקדם שיהא שהות להזרף קודם עלות השחר, וכן שנינו ברייתא דזבחים פ"ז. איתמר איברים שלנו בעזרה מקטר והולך כל הלילה לן ברשתו של מזבח מקטר והולך לעולה עכ"ל, ואמ"כ מקשה דלמא לא כן הוא אלא פירושו לא ילין אפילו על המזבח, לזה מירץ הרי כתיב בפ' לו על מוקדה על המזבח לא נפסל אפילו כל הלילה, אלא ודאי מה שאמר הכתוב כאן שנפסלו בליה דוקא חוץ למזבח כמו שאמרנו, ואמ"כ כחוזר ומקשה על עצמו, מאן יימר לן שפירוש הפסוק בפ' לו הוא שיעלה אותם כל הלילה, אפשר שפירושו שיהיו שם כל הלילה והוא יעלם קודם הלילה בשקיעת החמה כדי שיהיו נזרפים והולכים כל הלילה, וכשיגיע עלות השחר כלום, ע"ז מירץ שאין לומר כן, שהרי הוכחנו שפסוק זה מיירי חוץ למזבח ומאמר בפסוק זה לא „ילין" שפירוש מינה ילין בעמוד השחר, הרי לך שיכול להיות חוץ למזבח עד קודם עלות השחר אפילו רגע, מ"כ פסוק זה מכריע את הפסוק שבפ' לו שאין צריך להעלותו קודם הלילה, אלא פירושו הוא העולה כל הלילה שיכול להעלותו כל הלילה ולא שצריך להיות על המזבח כל הלילה (מ"ל). ומה ששנינו בת"כ שם שיהא

אור החיים

שהביאה שלים ביד גויי") לא יביא ממנה ביכורים: **יט. ראשית** בכורי וגו'.(יח) אולי שירמוז שלא ישחוט זרעו ושתהיה טיפה ראשונה שתלא ממנו מובאת בית כ' על דרך אומרם (יומא ב'.) ביתו זו אשתו, ודייק לומר בית כ'(יט) לשלול בית אשה זונה, והוא מלוה שקיים יעקב אבינו עליו השלום דכתיב (בראשית מ"ט) כפו ורגשתי אוני, וגמר אומרו לא תבשל גדי בחלב

אור בהיר

ריז) על כן אמר מיבא בכורי שגם בשעת ביכור צריך להיות מעשיך. - ושם בגמרא אמרו מנחת עומר והוא הדין ביכורים. ריח) בא לתרץ שייכות לא תבשל גדי לבכורים, בשלמא בכורים עצמו שייך למועדים. ריט) כלומר אשה ירחת ה'.

בְּכוּרֵי אַדְמָתְךָ תָּבִיא בֵּית יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא־
תְבַשֵּׁל גְּדִי בַּחֲלֵב אִמּוֹ: פ ששי כ הִנֵּה
אָנֹכִי שֹׁלֵחַ מַלְאָךְ לְפָנֶיךָ לִשְׁמָרְךָ

אַדְמָתָךְ תָּבִיא בֵּית יְהוָה אֱלָהֶיךָ לָא־
תִבַּשֵּׁל גְּדִי בְּחַלֵּב אִמּוֹהִי: פ ששי כ הָא
אֲנָא שָׁלַח מַלְאָכָא

רש"י

בכורי אדמתך. מו) כיולד מז), אדם וכנס לתוך שדהו רואה תאנה שנכרכה כורך עליה גמי לסימן ומקדישה מח) (בכורים ג' א'), ואין בכורים אלא משבעת המינין מט) האמורים במקרא (דברי' ח' ח') ארץ חטה ושעורה וגו' (בכורים ג' ג'): **לא תבשל גדי.** אף עגל וכבש בכלל גדי (חולין קי"ב) שאין גדי אלא לשון ולד רך נ), ממה שאתה מוצא בכמה מקומות בתורה שכתוב גדי והולרך לפרש אחריו עזים, כגון (בראש' ל"ח י"ז) אנכי אשלח גדי עזים, את גדי העזים (שם כ'), שני גדיי עזים (שם כ"ז ע'), ללמדך שכל מקום שנאמר גדי סתם אף עגל וכבש במשמע, ובני' מקומות נכתב בתורה, אחד לאיסור אכילה ואחד לאיסור הנאה נא) ואחד לאיסור בושול (מכילי' - חולין קנ"ו ע"ב). (כ) **הנה אנכי שלח מלאך.** כאן נתבארו שעתידין לחטוא

לקט בהיר

נוטנים מכות השמש והם מתעכלים והולכים כל הלילה והו לכתחילה ומצוה מן המובחר (ד"ד): מו) בקצת ספרים כתוב כאן אף השביעית מיינת בביכורים, אבל טעות ושיבוש הוא ותלמיד טועה כתבה שנאמר אבל ביכורים אשר נתת לי ואין הארץ ופירותיה נתונים לנו בשמיטה, ובדברי רז"ל לא נזכר רמז מזה (רא"ם - ג"א - אוה"ח - ד"ד): מז) פי' הילך יודע איזהו רלאשים (במ"ח), ולשון המשנה כילד מפרישין הביכורים: מח) פי' אומר הרי אלו ביכורים (ביכורים פ"ג מ"א): מט) שלמדינו מגזירה שוה ארץ ארץ, וזה מיוסב יתור מינה אדמתך (במ"ח): נ) אמת הדבר שמיבת „גדי" לא נאמרה בשום מקום רק על מין העז (וכמו שטען רא"ע ז"ל), אבל גם זאת אמת שאין מיבת גדי שם המין, אלא שם המין עז, ושם המין הנני בבהמה דקה בכבש, ועגל היא שם ולד רך בבהמה גסה, וזה שכתב רבינו בשם רז"ל, שאם רצונו הכתוב לאסור דוקא מין העזים היה אומר עז או עזים, ואם רצונו דוקא לאסור עז רך היה אומר גדי עזים, אלא פשוט הוא שכוונת הכתוב לאסור ולד רך בחלב ונקט חד מנייהו ואנו ידענו שאין חילוק ביניהם, וראיה לזה שבכל מקום שרצון הכתוב לציין שם המין לא נזכר אלא שמו המיוחד למינו (ג"א), ואחר כל זאת לא רק ולד רך ישנו בבשר בחלב אלא כל בהמה מדאורייתא אפילו שור הגדול, אלא שדיבר הכתוב בהווה והרגיל באוכלי טרפות לבשל הולד רך בחלב (במ"ח): נא) פי' אחר שנבשלו עובר בלאו יחידה אם אכלו או נהנה ממנו, וזה מתורץ מה שאמנה שהוציא הכתוב איסור זה בלשון בישול ולא אמר לא תאכל בשר בחלב, מפני שמקור האיסור ועורשו היא הבישול והאכילה היא תוספת איסור הבא מחמת הבישול, ואין לעשות מהם ב' איסורים, ולדרכה אם יאמר לא תאכל בשר בחלב יהיה בענין אחרה שאמשע שהבישול מותר, כי אין יוהר על אכילה, אלא אין שייך, כי

אור החיים

אמו. לרמוז סוד גדול כי המשחיתים זרעם סובבים מיתת הקטנים מבין שדי אמם(נ), וכמו שפירש הדבר באומרו בפסוק (מיכה ו') האתן בכורי פשעי פרי בטני חטאת נפשי כי כשהאדם משחית זרעו נגרע ממנו משחית רע והוא שולט אחר כך בבן היולד, וכה נפשות העשוקות באמור בספר הזוהר הקדוש (ח"א רי"ט.), ומי גרם זה שלא הביא בכוריו בית כ', וכפי דרך הפשט טעם סמך לא תבשל וגו' עם הביכורים, להאומר בשר בחלב אסור בהנאה (חולין קי"ד:) שהוא עיקר ההלכה נתכוון לסומכו עם הביכורים להיות שהם אסורים בהנאה, (שלא כדרך אכילתן) (רמב"ם פ"ב י"ט) ועיין בספרי פרי תואר:

כ. הנה אנכי וגו'.(יא) פירוש מלאך זה הוא המלאך הגואל את האבות לא משרת ממשרתיו אלא מלאך גדול כידוע למשכילים כי אין

אור בהיר

רכ) ופירוש הכתוב לא תבשל, אל תהי' גורם מיתה לגדי בשיונק אבא אמו. רכא) הלא ידוע שאין אנו תחת מלאך או שר כאומות

תִּשְׁבֹּת בֶּחָרִישׁ וּבַקָּצִיר תִּשְׁבֹּת׃ כב וְחַג שָׁבֻעֹת תַּעֲשֶׂה לְךָ בִּכּוּרֵי קְצִיר חִטִּים וְחַג הָאָסִיף תְּקוּפַת הַשָּׁנָה׃ כג שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה יֵרָאֶה כָּל־זְכוּרְךָ אֶת־פְּנֵי הָאָדֹן | יְהוָה אֱלֹהֵי

שְׁבִיעָאָה תְּנוּחַ בִּזְרוּעָא וּבְחַצָּדָא תְּנוּחַ כב וְתַנָּא דְשָׁבוּעַיָּא תַּעְבֵּד לָךְ בְּבִכּוּרֵי חֲצַד חִטִּין וְתַנָּא דְכַנְשָׁא בְּמִפְקָא דְשַׁתָּא׃ כג תְּלַת זְמָנִין בְּשַׁתָּא יִתְחַזּוּן כָּל דְּכוּרָיךְ קֳדָם רִבּוֹן עָלְמָא יְיָ אֱלָהָא

לקט בהיר

מב) פלוגתא דר׳ עקיבא ור׳ ישמעאל הוא בר״ה ובמ״ק (ג״ז), ומביא רש״י שניהם לפי שסיהם מתאימים בפשט הכתוב, שהרי בשבת אי אפשר לאוקמיה כמו שהקשה רש״י וכי רק חרישה וקציר אסור דמשמע שבחרישה וקציר חשבות ולא בשאר מלאכות, ובשביעית אי אפשר לאוקמיה שהרי כבר כתיב שדך לא תזרע וכו׳, לזה ר׳ עקיבא מוקי לה לתוספת שמיטה, ולא להתיר קצירת העומר, שפשט הכתוב לאסור ולהתיר בא, לא להקל ולהחיר, ור׳ ישמעאל לא מוקי לה לשמיטה שפשט הכתוב בשבת גרמשית מיירי (תוס׳): מג) פי׳ רש״י שלא יחרוש שדה ערב שביעית חרישה שיועיל לשביעית עכ״ל: מד) פי׳ רש״י כגון תבואה שהביאה שלש בשביעית אתה נוהג בה מנהג שביעית בשמינית עכ״ל: מה) שביעית עצמו שהרי נאמר בפירוש, והגם שחרישה לא נאמר בפירוש, עיקר דיוקיה מקצירה הנאמר בפירוש, ומדקצירה לא אינטריך רק לתוספת גם חרישה דרשינן ליה לתוספת (תוס׳): מו) פי׳ בהכרח שאין הכתוב אוסר רק חרישת רשות, שהרי אין לך חרישה שהיא מצוה, שאפילו לצורך העומר אין מצוה בחרישה אלא בקצירה: מז) אין פירושו זמן קציר חטים כמו חג האסיף שפירושו חג בזמן האסיף, שא״כ מה זה בכורי, היל״ל חג שבועות קציר חטים, גם אין פירושו זמן שהחטים מתבכרים, שא״כ אין מקום לתיבת קציר, אלא שתי הלחם שמקריבים בשבועות מן קציר חטים, דהיינו מן חטים חדשים שנקצרו עתה מנחה זו נקראת בכורים כמו שמפרש בדיבור הסמוך, וכמו לכתיב וביום הבכורים בהקריבכם מנחה חדשה, כלומר

ומין כפדיון בכור במסכת קדושין (י״ז): (כח) **בחרישה ובקציר תשבות.** למה זכר חרישה וקציר, יש מרבותינו[מב] אומרים על חרישה של ערב שביעית הבכנסת לשביעית[מג] וקציר של שביעית היולא לאולאי שביעית[מד] ללמדך שמוסיפין מחול על הקדש, וכך משמעו שאת ימים תעבוד וביום השביעי תשבות, ועבודת ו׳ הימים שהתרתי לך יש שנה שהחרישה והקציר אסור, ואין צריך לומר חרישה וקציר של שביעית[מה] שהרי כבר נאמר (ויק׳ כ״ה ד׳) שדך לא תזרע וגו׳, ויש אומרים שאינו מדבר אלא בשבת, וחרישה וקציר שהוזכר בו לומר לך מה חרישה רשות[מו] אף קציר רשות ולא קציר העומר שהוא מצוה ודוחה את השבת (ר״ה ט״ו): (כט) **בכורי קציר חטים.** שאתה מביא בו שתי הלחם[מז] מן החטים: **בכורי.** שהיא מנחה ראשונה הבאה מן החדש של חטים למקדש, כי מנחת העומר הבא בפסח מן השעורים היא (מנחות ס״ח): **וחג האסיף.** בזמן שאתה אוסף תבואתך מן השדה[מח] לבית, אסיפה זו לשון הכנסה[מט] לבית, כמו (דברי כ״ג ג׳) ואספתם אל תוך ביתך: **תקופת השנה.** שהיא בחזרת השנה[נ], בתחלת השנה הבאה: **תקופת.** לשון מסיבה והקפה: (כג) **כל זכורך.** כל הזכרים שבך[נא], הרבה מלות בתורה נאמרו ונכפלו ויש מהם שלש פעמים וארבע לחייב ולענות על מנין לאזן שבהם

תעשה חג שבועות ביום שאתה מביא מנחה חדשה מן קציר חטים (ג״א): מח) שעד חדש חשרי מביאים את התבואה גדיש בשדה ליבשם, וקודם הגשם שלשון אסיפה פירושו לאסוף דבר המתפזר, לאו דוקא, יוכל לביאמר גם על הכנסה, ומביא ראיה מאבידת אחיך הגם שהמדובר משור או שה אחד נאמר ואספתו: נ) שהשנה היא כמו דבר העגול, שבכל פעם שמתגלגל בא בחזרה לאותו מקום שהיה מקודם, כמו כן השנה מתגלגל שא״ה ימים ובא בחזרה למקום שהתחיל: נא) כלומר הנמצאים בך, ואין לומר זכרים שלך, שהרי לכלל ישראל מדבר הכתוב א״כ כולם בכלל הזכר מן י״ג שנה ומעלה, ולא בא לחייב הקטנים או העבדים, שא״כ משמע שהזכרים שלך חייבים ואתה פטור, ולכל הפחות היל״ל כמו בשבת אתה ובנך ובתך שפירושו אתה האב וגם הבנים שבאו לגיל המצות, גם כאן היל״ל „אתה״ וכל

יִשְׂרָאֵל׃ כד כִּי־אוֹרִישׁ גּוֹיִם מִפָּנֶיךָ וְהִרְחַבְתִּי אֶת־גְּבֻלֶךָ וְלֹא־יַחְמֹד אִישׁ אֶת־אַרְצְךָ בַּעֲלֹתְךָ לֵרָאוֹת אֶת־פְּנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה׃ כה לֹא־תִשְׁחַט עַל־חָמֵץ דַּם־זִבְחִי וְלֹא־יָלִין לַבֹּקֶר זֶבַח חַג הַפָּסַח׃ כו רֵאשִׁית

דְּיִשְׂרָאֵל׃ כד אֲרֵי אֲתָרֵךְ עַמְמִין מִן קֳדָמָךְ וְאַפְתֵּי יָת תְּחוּמָךְ וְלָא יַחְמֵד אֱנָשׁ יָת אַרְעָךְ בְּמִסְקָךְ לְאִתְחַזָּאָה קֳדָם יְיָ אֱלָהָךְ תְּלַת זְמָנִין בְּשַׁתָּא׃ כה לָא תְכוֹס עַל חֲמִיעַ דַּם פִּסְחִי וְלָא יְבִיתוּן לְצַפְרָא בַּר מִמַּדְבְּחָא תַּרְבֵּי נִכְסַת חַגָּא דְפִסְחָא׃ כו רֵישׁ

רש״י

ועל מנין עשה שבהם: (כד) **אוריש.** כתרגומו אחריך[נב], וכן (דברי ב׳ ל״ח) כחל רש, וכן (במד׳ כ״ח ל״ב) ויורש את האמרי לשון גירושין: **והרחבתי את גבלך.** ואחה רחוק מבית הבחירה ואיך יכול לראות לפני תמיד[נג], לכך אני קובע לך שלש רגלים הללו: (כה) **לא תשחט** וגו׳. לא תשחט את הפסח[נד] ועדיין חמץ קיים, אזכרה[נה] לשוחט או לזורק[נו] או לאחד מבני חבורה (פסחים ס״ג): **ולא ילין.** כתרגומו[נז], אין ליתה מועלת[נח] בראש המזבח ואין ליתה אלא בעמוד השחר[נט]: **זבח חג הפסח.** אימוריו[ס] (אוקי), מכאן אתה למד לכל הקטר חלבים[סא] ואברים (פסחים ס״ח.): (כו) **ראשית בכורי**

החמץ קודם חצות, אבל הוא רק בעשה דמשביתו, ובאש שחטו הפסח הוא בלוא דלא משחטו, ואם קידש היום עובר בלא יראה וכו׳ (מ״ל): נו) כי בהכרח לומר לא משחטו לאו דוקא שחיטה, שהרי כתיב „דם״ זבחי, ולא שייך שחיטה בדם אלא בבהמה, א״כ פי׳ לא תשחטו כאן כל עבודתו ותיקון זביחתו, והם במספר ד׳, שוחט, זורק מקטיר המלבים (וקצת ספרים גרסו כן ברש״י), וא׳ מבני חבורה שהם הבעלים שבעשה עבודתו בשליחותם, ואם יש לאחד מאלו כזית חמץ ברשותו כולם לוקים חוץ מבני חבורה שהוא לאו שאין בו מעשה (ג״א): נז) שהאונקלוס הוסיף על לשון הכתוב „בר ממדבחא״, וכן הוסיף „תרבי״ נכתב פי׳ חלב הנקטר מן הפסח: נח) אין מועלת לפסול, כלומר אינו נפסל: נט) כי פי׳ בקר עמוד השחר, כלומר יכול להיות על הרצפה חוץ למזבח עד הבקר, ואם עלה קודם הבקר אע״פ שלא נאכל ונשרף עד כמה ימים אין בכך כלום: ס) שהלא אינו נקרב ונשרף מכל הזבח רק אימורין (רא״ם): סא) מדכתיב ב׳ פעמים כאן וגם בפ׳ משפטים ולא ילין חלב חגי (תוס׳):

לקט בהיר

זכורך (ד״ד): נב) ואינו מלשון ירושה (הגם שרוב פעמים הוא כן), גם אינו מלשון עשיר ורש, שא״כ לא יתכן אחריו תיבת מפניך (בא״י): נג) פי׳ אין הכתוב בא כאן להבטיח להם טובות, שא״כ מה זה תיבת „כי״ לא יראש הכתוב, גם אין לומר שפירוש תיבת „כי״ לא, כלומר כשאורים וארחיב לא לא אחמוד וכו׳ שהם עניין זה לזה, ארחיב לא לא ארחיב צריך שאינה כפיעלו לרגל, ועוד לפי״ז הוא״ע אין לו שהר היל״ל לא יחמוד, אלא ודאי הוא נתינת טעם על שלמעלה, ומה שאמר ולא יחמוד הוא דבר בפני עצמו (סה״ד): נד) פי׳ זבחי פסחי, שלמד מעניינו דכתיב אחריו ולא ילין וכו׳ הפסח, ופשוט הוא שאין פירושו על החמץ שנותן ממץ תחת הצואר, אלא כל זמן שיבוא ברשותו נקרא עליו (רא״ם): נה) פי׳ חיוב יש בלאו הכי לבער

אור החיים

בחחילת פרשה ויקהל:

כד. אוריש גויים מפניך. דקדק לומר מפניך[ינ] פירוש לבל תלטער בראיתם על דרך מאמרם ז״ל (גיטין נ״ו:) במעשה רבי יוחנן בן זכאי עם אספסיונוס[יא] הבטיח כ׳ כי לא יראו לפניהם כל עיקר: **והרחבתי** וגו׳. על דרך אומרו (ירמי׳ ג׳) ארץ לבי, ואמרו ז״ל (גיטין נ״ז.) כעור של

אור בהיר

רבנה) ולא אמר מאלך. רבנו) שהיה מלטער בראיתם שונאו.

בְּכוּרֵי אַדְמָתְךָ תָּבִיא בֵּית יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ לֹא־תְבַשֵּׁל גְּדִי בַּחֲלֵב אִמּוֹ׃ פ
שביעי כז וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה כְּתָב־לְךָ
אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה כִּי עַל־פִּי
הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה כָּרַתִּי אִתְּךָ בְּרִית
וְאֶת־יִשְׂרָאֵל׃ כח וַיְהִי־שָׁם עִם־יְהוָה
אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה לֶחֶם לֹא
אָכַל וּמַיִם לֹא שָׁתָה וַיִּכְתֹּב עַל־הַלֻּחֹת
אֶת דִּבְרֵי הַבְּרִית עֲשֶׂרֶת הַדְּבָרִים׃
כט וַיְהִי בְּרֶדֶת מֹשֶׁה מֵהַר סִינַי וּשְׁנֵי

בְּכוּרֵי אַרְעָךְ תַּיְתֵי לְבֵית מַקְדְּשָׁא
דַיְיָ אֱלָהָךְ לָא תֵיכְלוּן בְּשַׂר
בַּחֲלָבָא׃ כז וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה כְּתָב
לָךְ יָת פִּתְגָמַיָּא הָאִלֵּין אֲרֵי עַל
מֵימַר פִּתְגָמַיָּא הָאִלֵּין גְּזַרִית עִמָּךְ
קְיָם וְעִם יִשְׂרָאֵל׃ כח וַהֲוָה תַמָּן
קֳדָם יְיָ אַרְבְּעִין יְמִין וְאַרְבְּעִין
לֵילְיָן לַחְמָא לָא אֲכַל וּמַיָּא לָא
שְׁתֵי וּכְתַב עַל לוּחֵיָא יָת פִּתְגָמֵי
קְיָמָא עֲשָׂרָא פִּתְגָמִין׃ כט וַהֲוָה
כַּד נְחַת מֹשֶׁה מִטּוּרָא דְסִינַי

לקט בהיר

סב) מתיבת אדמתך המיותר דרים ליה, אבל זאת בלבד לא די, שהלא יש בארץ ישראל יותר מז' מינים, אלא סמך על מה שדרשו בפ' תבוא ג"ש ארץ ארץ משם מוכח שמה שאמר הכתוב כאן אדמתך פירושו שבא אדמתך (רא"ם): סג) פי' ולא בשר דבורים שאינו גידולי קרקע ובבכורים נאמר „פרי", אבל אין רצונו לומר שמניא הדבש מן התמרים, אלא כמו שמביא רש"י דברי רז"ל בפ' תבא לגבי זית שמן שפירושו זית שהשמן אגור בתוכו, כמו כן דבש פירושו תמרים שיש בהם דבש, אבל השמן והדבש משקין הם ולא פרי (ג"א): סד) פי' לאו דוקא גדי שהוא רך אלא כל בשר, ולאו דוקא חלב אמו, אלא כל חלב, ואמר הכתוב גדי ולא אמר בשר, לפי שבבשר נכלל גם בשר בהמה טמאה משא"כ גדי, ואמר חלב אמו למעט העוף הנולקמן (רא"ם), והוציא את האכילה בלשון ביטול לומר שאינו אסור מן התורה לא דרך ביטול (יו"ד פ"ז ס'), אבל לא ע"י ביטול ומליחה (ש"ך), ועיין לעיל פ' משפטים (כ"ג י"ט) מה שפירשנו שם באריכות: סה) פי' שאם היה הכתוב אומר כן רק במקום אחד היינו אדרבה לומדים משם בנין אב שאתם גדי פירושו גדי עזים, אבל מאחר דכתיב כן בכמה מקומות, א"כ הוא שני כתובים הבאים כאחד ואין מלמדים (גמר'), ועיין עוד מזה בפ' משפטים: סו) וכגמ' דרשו עוד כמה דרושים, לא חלב זכר, לא חלב שחוטה, לא חלב בהמה טמאה, וכאר רבינו בדרוש זה שזה הוא המתאים יותר לפי פשוטו (רא"ם): סז)

אור החיים

לבו זה וכו':

כח. לחם לא אכל וגו'. הוצרך לפרט לחם ומים ולא הספיק לומר לא אכל ולא שתה לדייק בדבריו בא כי דוקא לחם ומים הוא שלא אכל ושתה אבל אכילה אחרת ושתיה אחרת אכל ושתה כאומרו (תהלים מ') ותורתך בתוך מעי, גם נמשלה למים (תענית ז'.), ואם היה אומר לא אכל ולא שתה יש במשמע כל מין אכילה ושתיה:

כט. ויהי ברדת וגו'. אמר ויהי לשון נער לרמוז מה שנכוו כל הנדיקים שבמחנה

וּתְרֵין לוּחֵי סַהֲדוּתָא בִּידָא
דְּמֹשֶׁה בְּמַסְחָתֵהּ מִן טוּרָא וּמֹשֶׁה
לָא יְדַע אֲרֵי סְגִי זִיו יְקָרָא דְּאַפּוֹהִי
בְּמִלָּלוּתֵהּ עִמֵּהּ׃ ל וְחָזָא אַהֲרֹן
וְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יָת מֹשֶׁה וְהָא סְגִי
זִיו יְקָרָא דְּאַפּוֹהִי וּדְחִילוּ

לֶחֱת הָעֵדֻת בְּיַד־מֹשֶׁה בְּרִדְתּוֹ מִן
הָהָר וּמֹשֶׁה לֹא־יָדַע כִּי קָרַן עוֹר פָּנָיו
בְּדַבְּרוֹ אִתּוֹ׃ ל וַיַּרְא אַהֲרֹן וְכָל־בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל אֶת־מֹשֶׁה וְהִנֵּה קָרַן עוֹר פָּנָיו

רש"י

משה. כשהביא לוחות אחרונות[שמ] ביום הכפורים: **כי קרן.** לשון קרניים, שהאור מבהיק ובולט כמין קרן, ומהיכן זכה משה לקרני הכבוד, רבותינו אמרו (ב"ר - תנחומא) מן המערה שנתן הקב"ה ידו על פניו,

לקט בהיר

מתיבת הלה דרשו כן שהוא מיעוט, ופי' רש"י שם בגמ' אלא מפני שהתורה משתמשת עכ"ל פי' לזה קדרו רבי וכתבו בשמה קדרי משניות: סח) כן משמע מפשטיות הכתובים שלא היה בלוחות הראשונות, ולזה הקשה בדיבור הסמוך,

אור החיים

ישראל ממעלת משה אשר עמהם בפניו דכתיב וירא אהרן וכל בני ישראל את משה והנה קרן וגו':

ברדת משה מהר וגו'. לא יודע גזירת הכתוב איה מקומה[יין], עוד צריך לדעת למה כפל לומר ברדתו מן ההר ולא הספיק במה שאמר בסמוך ברדת משה וגו'. עוד צריך לדעת לאיזה ענין הודיע הכתוב שלילת ידיעת משה בדבר קודם שיודיענו תחילה ענין קירון פניו שיבנו[יא]. עוד צריך לדעת מי הודיעו למשה כיון שלא ידע מעצמו, ואם הודיעוהו למה לא הודיע הכתוב סדר ההודעה. אבן יחבאר הענין לפי מה שהודיע הכתוב אחר זה כי נתן משה מסוה על פניו בתמידות זולת בעת לימודו אם כן יאמר האומר למה לא נתן משה מסוה על פניו ברדתו מן ההר בזמן שלא היה מלמד את ישראל תורה, לזה אמר הכתוב ומשה לא ידע זה היה סיבה שלא נתן על פניו מסוה קודם ואהרן אהרן וישראל והנה קרן עור פניו, ועדיין יקשה על זה איך יכיר הדבר שלא ירגיש בעל מי בדבר נוסף בפניו ובפרע קירון פניו, לזה הקדים הכתוב לומר הסיבה שמנעה חמתו הידיעה ואמר ברדת משה מהר פירוש כי בהיותו בהר לו יהיה שירגיש בהוד פניו יתלה הדבר כי יבהיקו פניו מאור פני אל המדבר עמו

אור בהיר

רנז) שאם הגזירה היא שלא ידע כי קרן וגו' לא היה לו לומר מיתה ומשה, ובפרע בתוספת ו"ו. **רנח)** שהיה לו לומר על זה הדרך, ויהי ברדת משה קרן עור פניו והוא לא ידע. **רנט)** כי אין לשער ולהשיג דברים ברמצם בפשטות.

עָרֶב לְמִינוֹ: טו וְאֵת בַּת הַיַּעֲנָה וְאֶת־
הַתַּחְמָס וְאֶת־הַשַּׁחַף וְאֶת־הַנֵּץ
לְמִינֵהוּ: טז אֶת־הַכּוס וְאֶת־הַינְשׁוּף
וְהַתִּנְשֶׁמֶת: יז וְהַקָּאַת וְאֶת־הָרָחָמָה
וְאֶת־הַשָּׁלָךְ: יח וְהַחֲסִידָה וְהָאֲנָפָה
לְמִינָהּ וְהַדּוּכִיפַת וְהָעֲטַלֵּף: יט וְכֹל
שֶׁרֶץ הָעוֹף טָמֵא הוּא לָכֶם לֹא יֵאָכֵלוּ:
כ כָּל־עוֹף טָהוֹר תֹּאכֵלוּ: כא לֹא תֹאכְלוּ
כָּל־נְבֵלָה לַגֵּר אֲשֶׁר־בִּשְׁעָרֶיךָ תִּתְּנֶנָּה

טו וַיָּת בַּת נַעֲמִיתָא וְצִיצָא וְצִפַּר
שַׁחְפָּא וְנֶצָא לְזַנּוֹהִי: טז וְקַרְיָא
וְקִפּוֹפָא וּבוּתָא: יז וְקָתָא וְיַרְקַרְקָא
וְשָׁלֵי נוּנָא: יח וַחֲוָרִיתָא וְאַבּוּ לְזַנָּהּ
וְנַנַר טוּרָא וַעֲטַלַּפָּא: יט וְכֹל
רַחֲשָׁא דְעוֹפָא מְסָאֲב הוּא לְכוֹן
לָא יִתְאֲכְלוּן: כ כָּל עוֹפָא דְכֵי
תֵּיכְלוּן: כא לָא תֵּיכְלוּן כָּל נְבֵילָא
לְתוֹתָב עָרֵל דִּי בְקִרְוָיְךָ תִּתְּנֶנָּה

לקט בהיר

הס, ורמה ומיה ג"כ אחד שרמה פירושו שרומה ביותר ונאיוב (כ"מ ז) גוס הכתוב ואמר ולא שופטו עין איה פי' אמילו איה לא ראהו הרי שאיה היא הרומה ביותר, ועיין עוד בתוס' שם: יט) עוממת בנבל ורומה נגלה בא"י (גמר'), והרד"ק נותן טעם גם לשאר שמות, דאה שמעוף ביותר מלשון (לקמן כ"ח מ"ע) קאשר ילאה הנשר, דיה מלשון דיו שהיא שמורה כדיו, איה שיאבת בחייס: כ) פי' משא"כ בנחמה ומיה שפרט המהוריס (רא"ם), ודבר זה יש לו שייכות לדלעיל מניה שמפני זה שהכתוב פרט הטמאים אם לא יאמר ויתשוב כל שמות שיש לו לראה יכול מי שהוא לומר שעוף טהור הוא בעבור שלא נזכר בכתוב: כא) מגביה דגים השטים על פני המים, לזה תרגמו אונקלוס ושלי טוגא מורכב מב' מילות שלי - טוגא הוא דג בלשון ארמי: כב) וגגמ' ולמה נקרא שמו דכיפת שהודו כפוף פירש"י כלבלתו (בשר חדוש הבולע ברלש התרגול) עבה ודומה כמי שכפולה לתוך הרלש וכפומה שם והוא עוף גדול עכ"ל: כג) פי' כשהם על הארץ ואינם עופים נראים

אור החיים

כא. כל נבלה וגו'. אמרו כל[לא] למאן דאמר איסור חל על איסור (חולין קי"ג:) ירלה לרבות כל המתגבל בין טהורים בין טמאים באה עליהם אחרת לא תאכלו כל נבילה, ולמאן דאמר אין איסור חל על איסור אומרו כל מרבה כל מין טהור בין בהמה בין חיה[לב] בין עוף אבל טמאה לא. עוד ירלה באומרו כל על פי מה שאמרו במשנה (מעילה פ"ד מ"ג) ופסקו רמב"ם פרק ד' מהלכות

אור בהיר

קלא) מה בא לרבות. קלב) שיוכל להיות שאמלא איזה קבלה לומר שנבלה מקלת רק בהמה או רק חיה.

וַיְכַלְּנָהּ אוֹ תִזְבְּנֶנָּה לְכֹר עַמִּין וַאֲכָלָהּ אוֹ מָכוֹר לְנָכְרִי כִּי עַם קָדוֹשׁ

רש"י

שקבל עליו שלא לעבוד עבודת כוכבים[יד] ואוכל נבלות: **כי עם קדוש אתה לה'**. קדש את עצמך במותר לך[טו] דברים המותרים ואחרים מוכגים בכם

לקט בהיר

כרוחשים שרגליהם אינם ניכר ממנה קטנותם לזה קרויים שרץ: כד) ר"ל וזה המילוק בינו לבין הנכרי שאינו עובד ע"ז ולזה יכול להיות בשעריך, אבל גר לדק הרי הוא כישראל לכל דבריו וכן עבד כנעני מחוייב בכל המצוות כאשה ואסור

בנבלה: כה) מדנתן טעם על האיסור משום קדושתך ופרישתך ע"כ אינו מכח צווי ומיוב הדבר מצד עצמו, ומאכלות אסורות המוזכרות כאן הם הכרחיים כשאר מצות ובלי קדושתך עליך לקבלו (ומה שאמר לעיל בפסוק ב' כי עם קדוש אתה זה קאי על אומרו בנים אתם למה אתם בנים ולא אוה"ע כי עם קדוש) אלא ודאי פירושו שמחמת קדושתך ראוי לך לפרוש מן הכיעור ודומה לו יותר מן האיסור ובי"ש מאכלות אסורות (רא"ם), ומה שאמר עוד דברים המותרים וכו' אל תאירם וכו' פי' מנינו בפרישתו והתנהגותו ואל תבטלו, ופשוט שזה דוקא אם הוא יודע שדבר זה מותר ורוצה להחמיר על עצמו, אבל

אור החיים

מאכלות אסורות וז"ל כל הבנילות מלטרפות זה עם זה וכו' ליולד הלוקח מנבלת השור ונבלת הלבי ונבלת התרנגול וקבץ מן הכל כזית בשר ואכלו לוקה ע"כ, והוא מאמר לא תאכלו כל נבילה פירוש שמזהיר על שיעור אכילה שהוא כזית[לג] הבאה מכל דבר המתגבל הגם שאין הזית בא אלא משלשתם יחד:

לגר אשר וגו'. הקדוש שכרון הגר לזכרון הנתינה ובנכרי הקדוש שכרון המכירה לזכרון הנכרי, במסכת חולין (קי"ד:) הביאו מחלוקת רבי מאיר ורבי יהודה ר"מ סובר שבא הכתוב לדבר בסדר זה להתיר נתינה לגוי ומכירה לגר ולזה סמך נתינה ומכירה יחד[לד], ור"י סובר הדברים כלתבן[לה] מעטם שאמר קרא או מכור ולא אמר ומכור, ור"מ מישב תיבת או להקדים נתינה לגר למכירה לגוי, ולריך לדעת לסברת ר"י למה דיבר הכתוב בסדר זה[לו], ויתבאר על פי מחלוקת אחרת שנחלקו במסכת ע"ז (ס"ז:) ר' מאיר ור' שמעון בדין איסור פגוס[לז] ר"ש מתיר ור"מ אוסר דתניא לא תאכלו כל נבלה לגר אשר וגו' כל הראוי לגר קלויה ונבילה שאין ראויה לגר אינה קרויה נבילה עד כאן, ומכירה לגר אין לו מקום לדרוש נבילה הראויה

משמע[לח] שדרשת ר' שמעון היא ממה שבא הכתוב לומר לתתה לגר ואם אינה ראויה אין אדם נותן ומוכר דבר שאינו שוה הא למדת שבראויה הכתוב מדבר ולזה דורש שאין קרויה נבילה אלא וכו', ואין דברים אלו נראים, כי לעולם בשאסר הכתוב הנבלה כל נבלה במשמע ומאמר הנתינה והמכירה בא כשהם ראויים ומי תלה זה בזה[לט], על כן נראה שדרשת ר"ש היא ממה שאינה הכתוב בשיעור הדיבור וכתב תיבת לגר סמוך לתיבת נבלה ולא אמר כסדר שאמר אחר כך מכור לנכרי והוא גם כן שיעור דיבור הראוי להקדים המעשה ואחר כך יאמר למי[מ] לזה דרש ר' שמעון שבא הכתוב להעירך במשפט זה לומר שאינה נבילה אלא אם היא ראויה לגר אבל אם היא אומר הכתוב תתנה לגר אין מקום לדרשתו, ולדרך זה הרומנו טעם שיעור הסדר אליבא דרבי יהודה, כי סובר רבי שמעון דאין איסור פגום, ולטעם זה אינה הכתוב לדבר בסדר זה להסמיך מאמר תיבת נבלה לתיבת הגר ושיהא מסדר הסמוך לו להעירך על דרשה זו, ולזה לר"מ שדורש שבא הכתוב להתיר נתינה לגוי ומכירה לגר אין לו מקום לדרוש נבילה הראויה

אור בהיר

קלג) כי דבר ידוע הוא שאינה אכילה פירושו כזית. קלד) כדי שנוכל לערב עז"ה לגר אשר בשעריך תתנה ואכלה או מכור, תתנה ואכלה או מכור לנכרי. קלה) לגר דוקא נתינה ולנכרי דוקא במכירה. קלו) גגר הקדים שמו ובנכרי הקדים המכירה. קלז) פי' נפגם טעמו ונעשה רע. קלח) פי' בהשקפה ראשונה. קלט) ואין הפי' לגר וגו' תתנה בשאתה תתנה לגר אז לא תאכלו, אלא פירוש אם הגר רוצה ויפה לו יכול אתה ליתנה לו שאינו מייב במעות. קמ) כגון וידבר ה' אל משה

אַתָּה לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא־תִבַשֵּׁל גְּדִי
בַּחֲלֵב אִמּוֹ׃ פ חמישי כב עַשֵּׂר תְּעַשֵּׂר אֵת
כָּל־תְּבוּאַת זַרְעֶךָ הַיֹּצֵא הַשָּׂדֶה שָׁנָה
שָׁנָה׃ כג וְאָכַלְתָּ לִפְנֵי | יְהוָה אֱלֹהֶיךָ

אֲרֵי עַם קַדִּישׁ אַתְּ קֳדָם יְיָ אֱלָהָךְ
לָא תֵיכוֹל בְּשַׂר בַּחֲלָב׃ כב עַשְׂרָא
תְּעַשַּׂר יָת כָּל עֲלָלַת זַרְעָךְ דְּיִפּוֹק
חַקְלָא שַׁתָּא בְּשַׁתָּא׃ כג וְתֵיכוֹל

לקט בהיר

אם זה טעות בידו ולפי שיכול אתה ואדרבה צריך אתה להמירו ולהדריכו בדרך האמת (צל"ד): כו) שנכל אלו אין בהם איסור בשר בחלב מדאורייתא, וכבר נתבאר בפ' משפטים שדרושים אלו יוצאים מדכתיב ג' פעמים „גדי" מדהוי ליה לומר לא תבשל בשר בחלב, אבל ג' פעמים לא תבשל פ' לבישול ופ' לאכילה (אחר הבישול) ופ' לאיסור הנאה, וכן כתב רבינו שם ז"ל: גדי פרט לעוף שאינו בהמה, גדי פרט לחיה שאינה בהמה דלא"ג דחיה בכלל בהמה אתא קרא יחידאי ומפקינן, גדי ולא את הבהמה. טמאה, אבל בהמה טהורה דלאו גדי כגון פרה וכבש אינו מקראי בדקתני בברייתא בגמ' עכ"ל: כז) פי' לקלקל תבואה מדשה כשהיא רך ועדיין בתוך תמוריהם פי' בלועה בשבלים, והיאך תגרמו שלא לקלקל, אם עשר תעשר, ואע"ג שרבינו אין דרכו להביא סמוכים ודרושים במקום שאין הכרח פשטות הענין, כאן יש לומר שהוכחתו מדהפסיק באמצע מאכלות אסורות עם מאמר כי עם קדוש אתה, הלא זאת שייך גם על בשר בחלב והיה לו לאומרה בסוף אחר בשר בחלב, זה הראה שרצונו לקשר לא תבשל עם עשר תעשר (מ"ל): כח) קמה היא תבואה שנגמרה ועומדת לקצור, והצניע מקצל את שנאריך שתהיה שדופה ונפסדת לפני קמה: כט) פי' נפ' משפטים וכפ' תשא אמר הכתוב רואים בכורי אדמתך תביא בית ה' ואז לא תבשל וגו' (לבושי), ואם ולפי שיש לדרוש סמוכים כי מה ענין בשר בחלב לבכורים ולמועדות, אבל עיקר הענין לגבי מעשר נאמר, כי בכורים דבר מועט הוא ואין נתבדין עליו, לזה מביאו רבינו כאן (בד"א): ל) הוא הדין להפך מן הישן על החדש כן הוא משמעות שנה שנה, וכן הוא בספרי משנה לתבואה; אלא אורחיה דמלתא נקט שרולה להראות כי הישן שוה יותר שכבר נתייבש הלחלוחית ממנו, שאם רולה לאוכל לעני אין צריך להמתין עד שנה. הכאה יכול ליתן לו מתנות תוך מן המעשר (מ"ל), גם משמעותן רבותא שלפעמים הישן

אור החיים

לגר וכו'[קמא] ואסר אפילו אינה רחויה לגר ונחוצתו לדרוש דרשת ר"ש כמו שכתבנו, ואולי כי לרווחא דמלתא אמר כן בגמרא אפילו אם תמצא לומר שיסבור דרשת ר"ש[קמב] יכול להעמידה בסרוחה מעיקרא אבל אחר האמת אין קושיא לר"מ וכמו שכתבנו, וכפי זה אחר האמת[קמג] גם ר"מ יסבור (כר"ש) בסרוחה מעיקרא דעפרא בעלמא כסברת רשב"י ואינו צריך קרא:

אור בהיר

ולא אמר אל תעשה דבר ה'. קמא) שלפי דעתו יש טעם נכון בשיטו. קמב) פי' מה יענה ר"מ על מה שאינה הכמוב. קמג) פי' לו יהיה שלא די דרשתו לתרץ השיטו. קמד) שדי דרשת ר"מ לתרץ השיטו ח"ל מהיכן ידע ר"מ סרוחה

רש"י

לא תבשל גדי. פעמים, פרט לחיה[מ] ולטופות ולבהמה עמאה (ספרי - חולין קי"ג): לא תבשל גדי וגו' עשר תעשר. מה ענין זה אצל זה אמר להם הקב"ה לישראל לא תגרמנו לי לבשל גדייס של תבואה[נ] עד שהן במעי אמותיהן שאם אין אחת מעשריס מעשרות כראוי כשהוא סמוך להתבשל אני מוציא רוח קדים והיא משדפתן שנאמר (מ"ב י"ט כ"ו) ושדפה לפני קמה[נא] (תנח"), וכן לענין בכורים[נב]: (כב) שנה שנה. מכאן אמרו מעשרין מן החדש[נג] על הישן (ספרי): (כג) ואכלת וגו'. זה מעשר שני (שם) שכבר למדנו ליתן מעשר

לקט בהיר

קרוב להתקלקל אעפ"כ לא יתרום מן היפה על הרע וכ"ש להפך (רא"ם): לא) ופי' יברך בתבואה הרבה, שעל זה שייך ברכה, ואין פירושו יברך לבבוא מדינות ויהיה המקום רחוק שעל כיבוא מדינות לא שייך ברכה (רא"ם), ועוד שאין הדבר תלוי בריחוק מעט או בריחוק הרבה, הדבר תלוי במשא דבמיב כי לא יוכל שאתו כדאיתא בספרי, וכל זה לפרש משמעות הכתוב, אבל הכתוב לא נתן שיעור לא על הריחוק ולא על הריבוי, וכל שיש לו שום עיכוב יכול לפדותו ולהעלות הדמים לירושלים (ב"ב): לב) הוי ליה כלל ופרט וכלל אי אתה רן אלא כעין הפרט מה הפרט הוא ולד כמו בקר וצאן ויין מענגים לאדם מים ומלח כמהין ופטריות, ומה הפרט ולדות הארץ (שנברלו מן הארץ) לאדם דגים, וכן דברים שאינם מאכל אדם אסור ליקח במעות מעשר שני (גמרא): לג) הגם שרש"ל בספרי הוסיפו מן לו ממעשר שני שלך ומעשר עני ושלמים ופרנסתו מן הצדקה, אין פשט הכתוב אומר כן, בשלמא לעיל (י"ב י"ח) גילף הכתוב אם הלוי נאכילה דכתיב תאכלנו במקום וגו' אתה וגו' והלוי, זה כתב שם רבינו הזמינהו על שלמיך, אבל כאן אינו מצרפו לאכילה ולשמחה אלא אמר לא תעזבנו (רא"ם):

בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר־יִבְחַר לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ שָׁם
מַעֲשַׂר דְּגָנְךָ תִּירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ וּבְכֹרֹת
בְּקָרְךָ וְצֹאנֶךָ לְמַעַן תִּלְמַד לְיִרְאָה
אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כָּל־הַיָּמִים׃ כד וְכִי־
יִרְבֶּה מִמְּךָ הַדֶּרֶךְ כִּי לֹא תוּכַל
שְׂאֵתוֹ כִּי־יִרְחַק מִמְּךָ הַמָּקוֹם אֲשֶׁר
יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לָשׂוּם שְׁמוֹ שָׁם כִּי
יְבָרֶכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ׃ כה וְנָתַתָּה בַכֶּסֶף
וְצַרְתָּ הַכֶּסֶף בְּיָדֶךָ וְהָלַכְתָּ אֶל־הַמָּקוֹם
אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בּוֹ׃ כו וְנָתַתָּה
הַכֶּסֶף בְּכֹל אֲשֶׁר־תְּאַוֶּה נַפְשְׁךָ בַּבָּקָר
וּבַצֹּאן וּבַיַּיִן וּבַשֵּׁכָר וּבְכֹל אֲשֶׁר
תִּשְׁאָלְךָ נַפְשֶׁךָ וְאָכַלְתָּ שָּׁם לִפְנֵי
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְשָׂמַחְתָּ אַתָּה וּבֵיתֶךָ׃
כז וְהַלֵּוִי אֲשֶׁר־בִּשְׁעָרֶיךָ לֹא תַעַזְבֶנּוּ כִּי

לְאַשְׁרָאָה שְׁכִנְתֵּהּ תַּמָּן מַעְשַׂר
עִבּוּרָךְ חַמְרָךְ וּמִשְׁחָךְ וּבְכוֹרֵי
תּוֹרָךְ וְעָנָךְ בְּדִיל דְּתֵילַף לְמִדְחַל
קֳדָם יְיָ אֱלָהָךְ כָּל יוֹמָא׃ כד וַאֲרֵי
יִסְגֵּי מִנָּךְ אָרְחָא אֲרֵי לָא תְּכוּל
לְמִטְלֵהּ אֲרֵי יִתְרַחֵק מִנָּךְ אַתְרָא
דִּי יִתְרְעֵי יְיָ אֱלָהָךְ לְאַשְׁרָאָה
שְׁכִנְתֵּהּ תַּמָּן אֲרֵי יְבָרְכִנָּךְ יְיָ
אֱלָהָךְ׃ כה וְתִתֵּן בְּכַסְפָּא וּתְצוּר
כַּסְפָּא בִּידָךְ וּתְהָךְ לְאַתְרָא דִּי
יִתְרְעֵי יְיָ אֱלָהָךְ בֵּהּ׃ כו וְתִתֵּן
כַּסְפָּא בְּכֹל דִּי יִתְרְעֵי נַפְשָׁךְ
בְּתוֹרֵי וּבְעָנָא וּבַחֲמַר חֲדַת
וְעַתִּיק וּבְכֹל דִּי תִשְׁאֲלָנָךְ נַפְשָׁךְ
וְתֵיכוֹל תַּמָּן קֳדָם יְיָ אֱלָהָךְ וְתֶחְדֵּי
אַתְּ וְאַנְשׁ בֵּיתָךְ׃ כז וְלֵוָאָה דִּי
בְקִרְוָיָךְ לָא תִשְׁבְּקִנֵּהּ אֲרֵי לֵית

רש"י

רשמון ללוים שנאמר (במד' י"ח כ"ו) כי חקחו מאת בני ישראל וגו', ונתן להם רשות לאכלו בכל מקום שנאמר (שם ל"ו) ואכלתם אתו בכל מקום, על כרחך זה מעשר אחר הוא: (כד) כי יברכך. שתהא התבואה מרובה[לא] לשאת: (כו) בכל אשר תאוה נפשך. כלל: בבקר ובצאן וביין ובשכר. פרט: ובכל אשר תשאלך נפשך. חזר וכלל[לב] מה הפרט מפורש ולד ולדות הארץ ורמזו למאכל אדם וכו' (מ"כ בחוקותי ד"ג מדות - עירובין כ"ז): (כז) והלוי וגו' לא תעזבנו. מליתן לו מעשר רשמון[לג] (ספרי): כי

לקט בהיר

ופטריות, ומה הפרט ולדות הארץ (שנברלו מן הארץ) לאדם דגים, וכן דברים שאינם מאכל אדם אסור ליקח במעות מעשר שני (גמרא): לג) הגם שרש"ל בספרי הוסיפו מן לו ממעשר שני שלך ומעשר עני ושלמים ופרנסתו מן הצדקה, אין פשט הכתוב אומר כן, בשלמא לעיל (י"ב י"ח) גילף הכתוב אם הלוי נאכילה דכתיב תאכלנו במקום וגו' אתה וגו' והלוי, זה כתב שם רבינו הזמינהו על שלמיך, אבל כאן אינו מצרפו לאכילה ולשמחה אלא אמר לא תעזבנו (רא"ם):

הלכות

אכילת בשר בחלב

מצוה לא תעשה

שלא לאכול בשר בחלב

מצוה לא תעשה

שיעור הצירוף בהנאה

ובהנאה מי מצטרפת הנאה בכדי אכילת פרס, או אפשר אפילו ביותר מכדי אכילת פרס כמו מעילה, דלרוף מעילה הוא אפילו לזמן מרובה, ושיעור כדי אכילת פרס הוא רק באכילה, ג"כ מוכח דדוקא בכדי אכילת פרס ולא יותר, דאי לאו הכי היה חייב גם כן באכילתה אפילו ביותר מכדי אכילת פרס, מחמת דעל כל פרס הנאה איכא, ולא מצינו זה בבשר בחלב דיהיה חילוק בינו לבשר איסורים בזה. אך אפשר לומר לפי דלא נמירי כדי אכילת פרס רק בנמירי לאכילה, ס"כ בכל מידי דלאו אכילה צריך להיות דוקא בכדי אכילת, ולא מהני לרוף אפילו בפחות מכדי אכילת פרס, ולא דמי למעילה דיש שם רבוי תמעול מעל [ויקרא ה', ט"ו], עיין ר"מ פ"ה דמעילה ה"ד. וכן נראה מדברי הפרי מגדים בפתיחה לבשר בחלב [ל"ה הנאה], ומקר שם לפי זה לפי דלא חזי לאכילה אינו אכילה אלא שיעור מומר, אך אפשר לפרש חזי לאינטרופי, דהיינו דהיה ראוי להיות בכדי אכילת פרס, עי"ש.

חבישול

[ג] והחיוב הוא דוקא דרך בישול. ואלו אי מיגון עיין באחרונים. והמעושן ובמי עבריה וכו', עיין ר"מ כאן ה"ז, בנקלה הוא אינו דרך בישול, ובנקלה אבעיא מיהאלמי נדרים פ"ו ה"ט, עיין לעיל מצוה בישול [מצוה ל"ב אות ג']. ושיעור בישול לא נתבאר, וכש"ם תולין פרק כל הבשר ק"מ ע"ב בחיה בישול וכו' כל שאחרים אוכלים אותו, ופירש רש"י דהיינו נתבשל כל צרכו, ובפרי חדש סי' פ"ז סק"ג, דעתו כמאכל בן דרוסאי, ועיין פרי מגדים שם.

הבשר והחלב

[ד] ודוקא בשר בהמה טהורה עם חלב בהמה טהורה, אבל בשר או חלב מבהמה, או בחלב חיה, או בחלב עוף, או חלב מחה, או דם בחלב, על הכל פטורים מן התורה, ואין מחהרים כלל מן התורה על אכילתו. **והמבשל** בשר בחלב, או חלב בבשר, דעת הר"מ כאן ה"ו, לוקין על בישולו ואין לוקין על האכילה, דאין איסור חל על איסור לאיכא כולל ומוסיף. ובמשנה למלך פ"ה איסורי התורה ה"ח [ד"ה ויש לתמוה], פלפל למה אין חל איסור בשר בחלב, הא הוי ליה איסור מוסיף לשיעת הפוגרים דהנאה הויא לה מוסיף, והוכיח מזה בהר"מ דאין מלקות בהנאת בשר בחלב. ובכלתי ופלתי שם [פלתי סקי"ג] מביא בשם הרשב"א [בחורת הבית בית ג' שער ד'], דבאמת חל מהאי טעמא, ועי"ש מה שפירש לפירוש המשנה להר"מ בכלימות י"ג ע"ב. ועיין בספר פרי מגדים שם סק"ל, דעתו דהר"מ מודה לוקין על הנאת בשר בחלב, עיין שם בספריהם ואין כאן מקום להאריך.

וחלב בן פקועה אם הוי ליה בחלב אמה, עיין מה שכתבנו לעיל [מצוה ל"ב אות ד'], דעת השער המלך פ"ג מאסורי המזבח הי"א דהוי ליה חלב אמה, ובגודע ביהודה מביאת יו"ד סי' ל"ו, כתב דלא הוי חלב אמה וחייב מן התורה. והמבשל עצמות וגידין וקרניים וטלפים, אינו חייב על אכילתו מן התורה.

חלב שבשיבה

[ה] ומה שכתב הרב המחבר דחלב הנמצא בקיבה יש מחיבין דהוי ליה בחלב אמה, הוא אמוה דמפורש להדיא בחולין ק"מ ע"ב בקוגיא דכחל, דכחל הוי ליה חלב אמה ולא קיבה דזה כגוף בהמה וכו', רק הטעם השני אמת. ודין גלוי או קרוש עיין בהבריהם.

משרשי המצוה. כתבנו באיסור הבישול בפרשת ואלה המשפטים[ט], על צד הפשט מה שיכולנו.

מדיני המצוה, מה שאמרו זכרונם לברכה [חולין דף קי"ג ע"א] שאין איסור בשר בחלב מן התורה אלא בבשר בהמה טהורה אבל לא בבהמה טמאה ולא בחיה אפילו טהורה, ולא בעוף בין טהור בין טמא, ונסמכו בזה במה שכתוב שלש פעמים בתורה גדי שהוא לשון מחודש, שהיה לו לכתוב בשר, ובא הפירוש על זה, גדי ולא בהמה טמאה, גדי ולא חיה, גדי ולא עוף, ולפיכך אמרו זכרונם לברכה כי שלשה אלה מותר לבשלם בחלב ומותרים בהנאה, אבל באכילה אסרום זכרונם לברכה לגדר בשר בהמה שאסור דבר תורה, כדי שלא יתחלף לבני אדם בשר בבשר, ולפיכך, מפני שהדבר קרוב שבשר בבשר מתחלף, הוזמירו גם בגדר זה כמו שהחמירו בבשר הבהמה ממש בקצת ענינים, שאסרו בהם שלא להעלותם על השולחן כלל. ולפי דעת קצת מן המפרשים חייבו בהם גם כן שהיה בין אכילתם לאכילת הגבינה, כמו בעיקר האיסור, דהיינו בשר בהמה, אבל בבשר דגים וחגבים לא גדרו בהם כלל, שאין בשרם דומה כלל לבשר בהמה ולא יבואו בני אדם לטעות בזה.

ועוד החמירו בענין זה שאמרו גם כן שיש איסור מחודש בה יותר משאר איסורי מאכלות לפי קצת מן הפירושים[יא], שבענין בשר בחלב אם נתערב חלב עם הבשר ואין בחתיכת הבשר שנתערב בו ששים כנגד החלב, אנו רואים שניהם כחתיכת איסור, ואם נפלה אותה חתיכה בקדירת בשר או בקדירת חלב משערין בכולה, וזהו אמרם זכרונם לברכה [חולין דף ק"ח ע"א] חתיכה עצמה נעשית נבילה[יב], והטעם מפני שתערובתם אוסרתם, ולפיכך אחר שנתערבו הרי הן כחתיכת נבילה. ובשאר איסורין אינו כן[יג], שאיסור שנתערב בחתיכת היתר ואין בחתיכה ששים לבטל האיסור ואחר כך נפלה לקדירה, אין משערין אלא בשיעור האיסור שנפל בה והיא בעצמה תסייע לעלות האיסור, לפי שאותה חתיכה לא נעשית נבילה, ונמצא החיתר שבה כמו שאר ההיתר שבקדירה ומסייע להעלות האיסור[יד]. ואמנם החתיכה עצמה אם היא ניכרת אסורה לעולם כדעת קצת המפרשים[טו].

ואמרו זכרונם לברכה [תמורה דף ל"ג ע"ב] שאפרו של בשר בחלב אסור כאפר כל איסורי הנאה, שטעונין קבורה[טז], ואמרו גם כן [חולין דף קי"ב ע"ב] שלא אסרה תורה בשר בחלב אלא בחלב של בהמה חיה אבל בחלב המתה אינו נאסר, ולפיכך הכחל מותר מן התורה בחלבו, אלא שחכמים אסרוהו לגדר עד שימרק חלבו ממנו, כמו שנתבאר במקומו [שם דף ק"ט ע"א]. וחלב הנמצא בקיבת הבהמה יש בו שני היתרין[יז], אחד שהוא בכלל חלב של מתה[יח], ועוד שאינו אלא כפרש בעלמא שכבר נתעכל שם, ולפיכך מותר לכתחילה, ואין צריך לומר שהנמצא שם קרוש מותר, שהוא ודאי כפרש, אלא אפילו הצלול התירו הגאונים[יט]. המבשל שליל בחלב חייב, וכן האוכלו, אבל המבשל שליא או עור וגידין ועצמות ועיקרי קרניים וטלפים פטור. ויתר פרטי המצוה, מבוארים בפרק שמיני מחולין [דף ק"ג ע"ב ואילך].

ונוהגת בכל מקום ובכל זמן, בזכרים ונקבות.

ד והעובר עליה ואכל כזית מן הבשר והחלב שנתבשלו יחד, במזיד לוקה. אבל נהנה בו כגון שנתנו או מכרו, אינו לוקה[כא], לפי שאפשר להנאה בלי מעשה, וכל שאין בו מעשה אין לוקין עליו. ואפילו סך ממנו אפשר דלא לקי[כב] לפי שהוא שלא כדרך הנאתו, שאינו עשוי לסוך, ויש לדון בו גם כן שילקה.

ט. מצוה צ"ב. י. רמב"ם פי"ח הכ"ח, והסכים עמו הרשב"א בתורת הבית [דף פ"ז ע"א], והראב"ד בבדק הבית שם ובהר' לדף ק"ד ע"ב ובדינו בב"ח ס"ט פסק כהרמב"ן שא"צ שחיה. ועיין י"ד רס"ל פ"ט. יא. ראה הערה י"ג. יב. וזהו... נבילה, מו"ב ואילך נשמט. יג. כדעת רבינו אפרים וכהכרעת הרשב"א בתוה"א בית ד' שער א' (ד' ע"א), וראב"ד שם חולק. יד. כשיטת הרשב"א בתשו' המיוחסות סי' קנ"א, ועיין בבדק הבית ומשה"ב (ח' ע"ב), ובטור י"ד סי' קי"ו וצ"ב. טו. הרשב"א בתוה"ב (ח' ע"א) ובתי' הובא בטור ר"ס קי"ו, ונחלק עליו הטור שם. טז. עמנ"ח אות ה' ד"ה גם. יז. בדפוס פי"ב ובריו: יש מתירין. יח. תמה אני על זה מנין להחשיבו כחלב של מתה, כשינקה מן החי ינקה, והיינו טעמא דהאוסרים, ומ"מ גם מכאן מוכח להדיא כמו שכתבתי לעיל מצוה (ע"ט) [ע"ג] ולקמן מצוה (קנ"ט) [קנ"ד] דלאו הראיה חתום עליה דהאי טפרא, עיין בספר בדק הבית בתוה"א בית ג' [רש] שער ד'. (צב"א רב). וכן תאריך בחי' הראב"ה חולין קי"ב ע"א וקי"ט ע"א דאפילו קרוש אסור כבב"ח דעלמא. ועמנ"ח אות ח'. יט. הביאם הרשב"א בתוה"א שם (פ"ה ע"ב), ורי"ת הובא שם] אוסר בצלול, ובחידושיו סי"פ כל הבשר כתב שנראים דברי ר"ת, אך חבי"י סי' פ"ז ציין שמלשונו בתו"ה הקצר נראה שהכריע כהגאונים. כ. שליל... המבשל, חסר מו"ב ואילך. כא. עמנ"ח אות ח' ואות ט'. כב. עמנ"ח אות ח'.

ג) וע"ע לעיל מצוה ג' אות י"א ד"ה והנה לשיטת.

ד) ועיין לעיל מצוה צ"ב אות ג', ובהערות שם.

מעשה

ר"ל

מעשה ר"ל ר"ל ר"ל

הלכה ומנהג

מיוצא על אלה ולהם הלכה

• שנאמרו אחר הלכות, חכמים הלכות מקומות אוכלין, הלכות מקומות אלו. הם מאמרם הלכות

הלכות מקומות הוא שיהיו

אלו

ולא

אלו

הם הלכות

הלכות הם

הלכות

הלכות

הלכות

רבי יהודה אומר כותח. טותחין בו פירורי לחם וחמור מפום מקן. שלשים יום. ר"ל כ"ג יום. חה מים נתלו מכר. שלקן לחולין לולא מלא מעבלין. כו' ואם

שולח אדם לעכו"ם יתך וכו' שלמה אין מחוכה לא במאי עסקינן אילימא במקום שאין מכריזין וכו' אימוש שאין מכריזין כשמעלה מליסה במקומות ישראלים ונשאו ונתנו בזה ואמרו אכ"מ במקום שאין מכריזין ואמי' דעתו' שלמה אין מחוכה לא במאי עסקינן אילימא במקום שאין מכריזין (ומחוכה לא) נזירה שמא יאכנה לו כפני ישראל (ויקחוה ויתכלכלה *לישראל אחר) ואמ"ש משום דקא נגיב ליה לדעתיה דאמר שמואל אסור לגוב דעת הכריות ואמי' דעתו' שלמה אין מחוכה לא בזמן שמא שראל הרוחה שהוא עומדו לו במחזק לפירש והיא אחוכה שבור דודאי כשרה היא

לשלוח לעכו"ם יתך שגיד הנשה בתוכה ונותן לו היתך שלימה בפני ישראל. ואין חוששין שמא יאכל ממנה ישראל זה קודם שיבטל הגיד שהרי מקומו ניכר. לפיכך אם היתה היתך חתוכה לא יתננה לעכו"ם בפני ישראל עד שיטול הגיד שמא יאכל ממנה ישראל: מתן כל מקום שנאמר בתורה לא תאכל לא יאכלו לא יאכל אחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה במשמע עד שיפרוט לך הכתוב כהדרך שפרט לך בנבלה שנאמר לגר אשר בשעריך התננה ואכלה ומכחלב שנאמר בו יעשה לכל מלאכה. או עד שיתפרש בתורה שבעל פה שהוא מותר בהנאה. כגון שקצים ורמשים והם ואבר מן החי וגיד הנשה שכל אלו מותרין בהנאה מפי הקבלה אף על פי שהן אסורין באכילה: מתן כל מאכל שהוא אסור בהנאה

א כמ"ג שם: ב כמ"ג שם: ג כעור שם עד ס"ם פי' קיי ונכמ"ג שם:

לשון לעכו"ם יתך שגיד הנשה בתוכה ונותן לו היתך שלימה בפני ישראל. ואין חוששין שמא יאכל ממנה ישראל זה קודם שיבטל הגיד שהרי מקומו ניכר. לפיכך אם היתה היתך חתוכה לא יתננה לעכו"ם בפני ישראל עד שיטול הגיד שמא יאכל ממנה ישראל. מתן כל מקום שנאמר בתורה לא תאכל לא יאכלו לא יאכל אחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה במשמע עד שיפרוט לך הכתוב כהדרך שפרט לך בנבלה שנאמר לגר אשר בשעריך התננה ואכלה ומכחלב שנאמר בו יעשה לכל מלאכה. או עד שיתפרש בתורה שבעל פה שהוא מותר בהנאה. כגון שקצים ורמשים והם ואבר מן החי וגיד הנשה שכל אלו מותרין בהנאה מפי הקבלה אף על פי שהן אסורין באכילה: מתן כל מאכל שהוא אסור בהנאה

ומאי דקא מיסור מכילה מעמע ע"כ. ומאי אומר דמ"מ אומר שמעמו של רבינו משום הלכתא כר"מ דאמר דעות וסבור נ"כ מגידה ניסו' מאי' שהיא מחוכה ומאי' לאחזן מיניה ומוכלה עם גידה וכבר ביאר רבינו לעיל דבשר הנמלא ביד עכו"ם אסור בכל מקום וכאן שמעמו הילך הבשר ודאי ליכא למיחש אלא בכבש"ג וכבש"ם ג"כ מותר לאכול להם נבלות ומריפות ואומר עתן מהן נבלות או טריפות. ויש מחירין אמי' במחם ואמי' בפני ישראל כיון שאינו אומר לו שהיא כשרה ווה דעתו הבשר"ם ז"ל ואמר שאף הוא דעת רבינו שאין נוהגים דעת אלא במפרש לו שהיא כשרה וכמ"ש למעלה. ודקדקו קצת מן המפרשים ז"ל מכאן שרוב המתיין אצל איקור מוממין הן ושבאל שאלא ירך מחוכה להבינו כדרך שמחתכין לוחה מנקרי בשר הרי הוא סומך עליו ואינו נמנע דאלמ"ה היאך נתנו כאן שמא יקחנה ויאכלנה עם גידה ואלא אמי' שלהה לו ישראל ערך לבדוק אם נטל גידה ושוב הבינו מוכיחים ידיהם עד שיודע שנקר לוחה בקי במלאכה עכ"ל:

מתן כל מקום וכו'. בספרים פ' כל שעה (דף כ"ח) *מ"ב הבנו מ"ר מלעזר כל מקום שנאמר לא יאכל לא יאכלו אחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה במשמע עד שיפרוט לך הכתוב כהדרך שפרט לך בנבלה וחלב ומאי' מעמ' שנאמר בו יעשה לכל מלאכה ושוב הבינו מ"ר מלעזר כל מקום שנאמר לא יאכל לא יאכלו אחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה במשמע עד שיפרוט לך הכתוב כהדרך שפרט לך בנבלה ומאי' מעמ' שנאמר בו יעשה לכל מלאכה ומאי' מעמ' שנאמר בו יעשה לכל מלאכה ומאי' מעמ' שנאמר בו יעשה לכל מלאכ

הגדה לבנה

מגילת אסתר

[illegible]

מגילת אסתר

[illegible]

מגילת אסתר

[illegible]

צירעה לוקה שש. פי׳ה דהא (ג) דכתיב בקרוטים לא מקטלא לה בקשיבים בכתמה ובטוף ובכל מסר מרמתם המדמה ור׳ לא תשיב לה דבתרוייס מיירי דלא כתיב (ד) מרן ולשון מרן דבר מאכל לא כתיב ולא נרתה מלא ע״י מרוטו מפני קפוז וקפה דכפ׳ל ציירה. מרן המוף מלא לא דבתן המוף בתשבה מרה (ה) וכל מסר מרמתם המדמה ומוסף פלה לא דבתן המוף בתשבה מרה (ה) וכל מסר מרמתם המדמה מעמת הוא לכם לא יאכלו. מרן לשון רומם ונעטע ומיט נרתה ולון כתמה ומיט בקרוטים מן מתרן בקרוטים ונעטע ומיט נרתה מלא לא

(14)

ולא יכלו לעמוד לפניו כי נפל פחדם עליהם. ויבא אל בית אביו ויגד לו את כל אשר עשה לו אביו ואת כל אשר דבר אל אחיו ויתמהו כל אנשי בית אביו מאד מאד. ויבא אל אחיו ויגד לו את כל אשר עשה לו אביו ואת כל אשר דבר אל אחיו ויתמהו אחיו מאד מאד. ויבא אל אביו ויגד לו את כל אשר עשה לו אביו ואת כל אשר דבר אל אחיו ויתמהו

בהגאה מלב אין דרך הגאתו אלא בהבערה ומשאת עורות ולא בהזאה וכ"ש מוכל חלב מי. וכונת רש"י היא דחלב אלבב אחילה אין דרך הגאתו בו. אם בהבערה ומשאת עורות ולא בהזאה. וכונת הכ"מ הוא משום דזה שהיית חלב ע"ג מקמו לגבי דידיה שיש לו נמה הוי דרך הגאתו אלא הבערה ומשאת עורות ולא בהזאה. דכיון דכ"ע חלב אין דרך הגאתו בהזאה אינו לנקה וכ"ש מוכל חלב מי דלא לגבי המוכל אינו דרך מלוחו. ומסתבאר מקוניא זו הוא דכל מיסורי הגאה כל שהגה מסם דרך הגאתן כגון שהבעיר בחלב שור הנסקל אז אחת מתנו עורות לוקה עליהן אף אלא אכל דכיון דקי"ל דכל מקום שאכל הכחוב אחילה אף בהגאה אסורה לוקה אם אלא בכשם נך. לוקה על הגאה: והיכא דאכל אלא בדרך הגאתו אלא אי מסתפק אם לוקה. דלא"ג דבמוכנה דכל שנהגה מנוף אחילה אף אלא אכל דלוקה מ"מ הוא תעבר לאחר דאחר בהגאה בחולי אחין בו סכנה אף אחילה אין דרך הגאתו בו אלא בהבערה ומשאת עורות ולא בהזאה. ומדלא כתב נמי בהגאה כגון אחילה אלא בהגאה בחולי אחין בו סכנה אלא אם כן אחילה ומדלא כתב נמי בהגאה כגון אכל בכמון של עולה דל"ל אלא אחין דרך אחילה שרי בחולי אחין בו סכנה דאלמא לשמעון רבותא דלא אחין דרך אחילה אלא בהגאה בעלמא אלא שרי כי אם בחולי אחין בו סכנה אף אחילה אין דרך הגאתו בו אלא בהבערה ומשאת עורות ולא בהזאה. ומדלא כתב נמי בהגאה כגון אכל בכמון אחילה אלא בהגאה

קיז: **אלא** (מאן דאמר אמר בתוכים כו׳. מיהא כתיבי אלא כל הנהו דרבנן הוצב לו כחד וכן הכא דאיהו כחד:

עזים הכתוב. ״ויתר דבהר מיעוטא סבי וכן לקמן בסוף פרקין (דף קיג) גבי תרומה סהרן: **קסבר** שמואל איסור חל על הכל. מאן דאמר יותר מי׳ גבי מעשר בהמה ומעשרות:

מעמל איסור. חל על איסור ״ולא איסור חל על איסור״ דלמא איסור אלא הוא כתיב איסור אלא הוא הוא ליף מכאן לא הוא מוקין מלב. ומפיק מרוייהו מחד קרא מוקין מלב. מוקי. קרא כדולא ומתלי דמעמל כמעמל. דבמעמל קסבר אין איסור חל על איסור בפקיע. דבמעמל מהוא לחמריהו מן דמיקר חל על איסור מלב ואיסור מלב לא מלב. לא מלב. לא מלב.

לפיכך מותר לבשלו ומותר בהנייה. ואסור באכילה מדברי סופרים כדי שלא יפשעו העם ויבואו לידי איסור בשר בחלב של תורה ויאכלו בשר בהמה טהורה בחלב בהמה טהורה. שהרי אין משמע הכתוב אלא גדי בחלב אמו ממש לפיכך אסרו כל בשר בחלב. ה"הגים וחגבים מותר לאכלן בחלב. והשוחט עוף ונמצא בו ביצים [כ] גמורות מותר לאכלן בחלב. דן המעושן והמכושל בחמי טבריא וכיוצא בהן אין לוקין עליו. וכן המפשל בשר במי חלב או בחלב מה או שבשל דם בחלב פטור ואינו לוקה על אכילתו משום בשר בחלב. אבל המבשל בשר מתה או חלב וכיוצא

א גם זה שם:

מפני אכילת בשר בהמה המלוי אכל בכשול. והגאון לא אסרו ולא יפו לאסר בהמה. וכן המבשל בשר במי חלב וכו'. בפרק כל הבשר (דף קי"ד) בתוספתא המבשל בשר בהמה טהורה עם חלב פטור דם שבשלו בחלב פטור ואמרו שם (דף קי"ב) אמר שמואל וכו' גדי להוציא מתו בישול והגאון ואין הגזירה אלא על אכילה בלבד ופע"פ שיש לדמות דאמרי הכא שיש אחד מהם כבר אסור באכילה ואין לחוש שמא יאכלם אבל במה ושוף בחלב אבל אחה בפני עצמו היתר נזרו על הבשול ועל ההנאה שמא יבא לידי איסור אכילה וכשם שנזרו בחיסור העלאה על השלמן כמו שיתבאר בפ' זה ואכילה מדע נזירה היא זהו דעת רבינו אלא מאסרו אלא באכילה בלבד:

ה דגים וחגבים וכו'. כבר נתבאר זה בסמוך: והשוחט עוף וכו'. בריש"א פ"ק דיו"ט (דף ז') נתבארו כלל בכלליות הסוחט את הסרגולות ומלא כה ביצים גמורות מותרות לאכלן בחלב רבי יעקב אומר אם היו מעורות בגידים אסורות וקי"ל כמ"ק ומשמע דמ"ק אפי' מעורות בגידים שרי כיון שנגמרה. וכתב הרשב"א ז"ל איזו היא ביצה גמורה כל שיש לה חלבון וחלמון אע"פ שמעורות בגידין אין לה אלא חלמון עדיין היא בשר וכיוף העוף ואסור לאכלה בחלב. עוד כתב שכל שאין לה חלבון קרי היא קעורה מליחה לקדרה כדין בשר:

ו המעושן והמכושל וכו'. המעושן בעיא דלא מיפסקא ביה דגרים פרק המולל מן המכושל ודוגע שפקק חורה להחמיר ואין עוקין עליו. והמבשל בחמי טבריא וכו' ג"כ נראה שם שהוא שוה למעושן ולגבי שבת שהמבשל בחמי טבריא אסור כהכר בהל'.

לחם משנה

כל הבשר (דף ק"ד) טולה ר"ע היא וכו' וא"ת הא לא אילקריך מיהוא דרב אחי אלא לפרוקי קושיא דאמאן דלא אר' ר"ע והך קושיא ליתא אלא אי אית לן סברא דר' יוסף דקאמר לקמן דלא גזרינן גזירה לגזירה ודאמרינן שם הטוב דאמר אביי וכו' וא"כ רבינו דלית ליה הכרא דרב יוסף. ומיהו ליה יש לומר דרבינו ס"ל לאין לומר שהיה מגרגא דליתיה אלא אליבא דרב יוסף. ומיהו ים לומר דרבינו ס"ל לאין לומר שהיה שם הטוב' דדייק מדקאמי כל הבשר דמשמע כל הבשר דמתר מן הבשר אין כל הבשר שוה. י"ל דעתה רבינו דשאני הכא דקאמר כל וכיון דאמר כל משמע דהכלל הוי בענין אחר אבל הכא לא אמר אלא המודר מן הבשר ור"ל בדגים וחגבים הוא היתר גמור אבל בשאר בשרים מדאוריתא ויש מדרבנן כגון בשר שוף. אבל מ"מ קשה לפירוש הטוב' דאיך קאמרי דהך קושיא הוי משום דאמר אביי יוסף דמ"ב דשאירן רב אבי אמר אמר עולה ר"ע וכו' הא הוא לא תירן אלא לשון כל ואיך תירן קושיא דרב יוסף דהא קאמר אחוב לאעלות ואכל. בשר אחי ואר"ם כרבנן אכילה בחלב עם בשר שמתה דלא היתה חיכא איסורא בביטול דהתם ליכא לאמר אין איסור אע"פ דאין איסור בבשר שמתה אלא באכילתה בלבד וכיון שכן הוה אמינא דעבר אאיסור ביטול קמ"ל. וא"ת א"כ נימא דאמתא קרא למעט חלב מתה שאסור לבשל בחלב ואמתא קרא למעוטי איסור ביטול דליכא למימר אין אמר"ח דאין איסור בבישול בחלב מתה אלא באכילה בלבד ואמעיקן קרא דאין איסור בבישול בחלב בשר עמתה אבל בבשר מתה בחלב מסתברא לה דאין איסור בבישולו ולא נקי על אכילתו וכדאמר רבינו נקמן (ליקמן) ח"כ למדנו מכל מ"ם דכל מ"ם דכתי ס"ם נדי להוציא אם הדם וכן מ"ם נדי לרבות אם הבשר וכן מ"ם נדי להוציא אם הבשר כולהו לתו לוקה דלדעת רבינו מפיק להו מנדי דזה מ"ח כדכתיבנא דע"ל דריך אחה לומר דאייתרו להו חלבא נדי לדרשא דע"ל אלא דה"ם ליבנא דמשמע נקט רבי היכי דשמעתא עלמו אלא דייק בכולהו דהא מע"ג דאמר נדי להוציא אם הבשר אין לוקה מנדי. מפיק ליה דבשר אינשא אינשא כו' וכן הלב ואמתה ממה מחד קרא ונקי ולדם לא גריך קרא וכמ"ם שם ר"ל למדנו דה"ה לא דק למנקט קדרשות לפי דעת רבינו אלא כלישנא דקאמר שמעתא נקיים ואחי. וא"ת כיון דאיכא קרא לא למעט דם ולא להוציא אם הבשר כדאמרינא מנא ליה לרבינו דכדם ובשר הוי פטור דמשמע פטור חלב אסור וכדכתב ה"ה ובכל אלו נראה שסבר רבינו פטור אבל אסור בבשר בחלב בשאמה בחלב אמה אינה אסורה אינה אסורה דמדאלמא קרא למעט בחלב אמו ולא בחלב זכר בחלב אמו ולא בחלב זכר אמרינא מתמה דהוה ס"ל דכתיב כאיסור הלאו וכו' מעטיהו קרא לא מעטיהו אלא מאיסור לאו אבל איסורא מיהא היכא דמסר דם ובשר ולא אמה קרא לרבינו דפטור אבל אסור. ועוד אם כוונת ה"ה באומרו ובכל אלו נראה שסבור רבינו פטור אבל אסור הוי כדמשמע לכאורה מדברי דהוי מדאורייתא קרא לאשמעינה כדכתיבנא ח"ל לעיל נגי ביטול אלא ממתה ובשר מהוה אמה בחב מתה. דבשר דמשמע אמרינן הא אמי מיעט קרא הכא בחלב אמו ולא בחלב אמתה. דהא הלבה אלא אמו אינה מיוחדים ודה אמא לעמע אלא ממתה ס"כ היה לו לרבינו לכתוב אם דהוי פטור אבל אסור אם"ם נגי אלא זכר ואבל אסור אמהוה:

שאין

משנה למלך

אבל המבשל בשר בחלב (ואכלו) רב אחי ורב אחי חד אמר לוקה ואחד אמר אינו לוקה. פירוש משום בשר בחלב ואמרו שם לימא בתיסור הל על איסור קמיפלגי. ודהו דס"ל אין איסור חל על איסור ולאכילה כ"ש לא פליגי דלא נקי כ"ש בבכול מ"ד לוקה דה איסור הוא ומ"ד אינו לוקה לבני אכילה בהתרת לאכילה בלבד בשול כיון דאכילה לא נקי אבשול אמי לא נקי ואמ"ש אבשול כ"ש לא פליגי דלקי כי פליגי אאכילה מ"ד אינו לוקה דהא אין אתיא"ל ומ"ד נקי נהני אאכילה דהמתת לאכילה בלבד בשול כיון דעל איסור נקי אל אכילה אמי נקי ואמ"ל אמר אחד. אבל אינו לוקה בביטול ואמר אמר אחד. אבל אינו לוקה בביטול ואמר אמר אחד דאמר אינו לוקה בביטול ולא נקי ולא פליגי. ופסק רבינו כן שלוקה בביטול ולא באכילה משום בשר בחלב דאין אמתא"ל כל שאינו כולל לו מוכיח לו בת אמה וכבר נתבאר שעיין פרק י"ז מהלכות אבלה ודלא כמוהל דאמר נדי לרבות אם המתה דמ"ל לאוס ליטמא בחרא בנמרא דבכל דוכתא אתא"ל ולא ק"ל הכי:

המבשל

לחם משנה

למעוטי בהמה טמאה ודרשות דדרים שמואל דהיינו נדי לרבות אם החלב נדי לרבות אם המתה נדי לרבות אם הבשר נדי להוציא אם הדם נדי להוציא אם הטמאה נדי להוציא אם הבשר דלרבינו דפסק כר' עקיבא ופסק דאין איסור חל על איסור אין לומר דרבי עקיבא סברה ליה דלא דרשינן הכי דרשות דדרים שמואל כי היכי דלייתרו ליה חלבא קדאי לעוף וחיה. ובהמה טמאה ואינ"ם ליה דחלב ומתה לא מרבינן דאדרבא אין לומר דאין איסור חל על איסור ומ"ל דאתי לא אתא קרא לאסר ומהאי טעמא אמי לא אתא למעוטי דם דמשמע דאין איסור אמו על איסור ולהוציא אם הבשר אמי לא גריך קרא דאיכא בעלמא הוא ולרבות אם הבשר אמי לא גריך קרא דנדי מעלית הוא אייתרו לרבות הלבא דרבשא דר"ע. וא"ת וכיכי אתרבי דאאי אחד לבהמה טמאה הא דאמי לא גריך קרא דאפשיטא דאין איסור חל על איסור וכדאמר רב"ל ז"ל בפ' כל הבשר (דף ק"נ) וא"ל דאינו למעוטי דם וטמאה לא איצטריך קרא דאין איסור חל מה"מ לן דאיתאמרו דבעי קרא למעוטינהו. וי"ל דסובר רבינו דאמי למעוטי איסור בישול בחלב עם בשר שמתה דלא היתה חיכא איסורא בביטול דהתם ליכא לאמר אין איסור אע"פ דאין איסור בבשר שמתה אלא באכילתה בלבד וכיון שכן הוה אמינא דעבר אאיסור ביטול קמ"ל. וא"ת א"כ נימא דאמתא קרא למעט חלב מתה אסור לבשל בחלב ואמתא קרא למעוטי איסור ביטול דליכא למימר אין אמר"ח דאין איסור בבישול בחלב מתה אלא באכילה בלבד ואמעיקן קרא דאין איסור בבישול בחלב בשר עמתה אבל בבשר מתה בחלב מסתברא לה דאין איסור בבישולו ולא נקי על אכילתו וכדאמר רבינו נקמן (ליקמן) ח"כ למדנו מכל מ"ם דכל מ"ם דכתי ס"ם נדי להוציא אם הדם וכן מ"ם נדי לרבות אם הבשר וכן מ"ם נדי להוציא אם הבשר כולהו לתו לוקה דלדעת רבינו מפיק להו מנדי דזה מ"ח כדכתיבנא דע"ל דריך אחה לומר דאייתרו להו חלבא נדי לדרשא דע"ל אלא דה"ם ליבנא דמשמע נקט רבי היכי דשמעתא עלמו אלא דייק בכולהו דהא מע"ג דאמר נדי להוציא אם הבשר אין לוקה מנדי. מפיק ליה דבשר אינשא אינשא כו' וכן הלב ואמתה ממה מחד קרא ונקי ולדם לא גריך קרא וכמ"ם שם ר"ל למדנו דה"ה לא דק למנקט קדרשות לפי דעת רבינו אלא כלישנא דקאמר שמעתא נקיים ואחי. וא"ת כיון דאיכא קרא לא למעט דם ולא להוציא אם הבשר כדאמרינא מנא ליה לרבינו דכדם ובשר הוי פטור דמשמע פטור חלב אסור וכדכתב ה"ה ובכל אלו נראה שסבר רבינו פטור אבל אסור בבשר בחלב בשאמה בחלב אמה אינה אסורה אינה אסורה דמדאלמא קרא למעט בחלב אמו ולא בחלב זכר בחלב אמו ולא בחלב זכר אמרינא מתמה דהוה ס"ל דכתיב כאיסור הלאו וכו' מעטיהו קרא לא מעטיהו אלא מאיסור לאו אבל איסורא מיהא היכא דמסר דם ובשר ולא אמה קרא לרבינו דפטור אבל אסור. ועוד אם כוונת ה"ה באומרו ובכל אלו נראה שסבור רבינו פטור אבל אסור הוי כדמשמע לכאורה מדברי דהוי מדאורייתא קרא לאשמעינה כדכתיבנא ח"ל לעיל נגי ביטול אלא ממתה ובשר מהוה אמה בחב מתה. דבשר דמשמע אמרינן הא אמי מיעט קרא הכא בחלב אמו ולא בחלב אמתה. דהא הלבה אלא אמו אינה מיוחדים ודה אמא לעמע אלא ממתה ס"כ היה לו לרבינו לכתוב אם דהוי פטור אבל אסור אם"ם נגי אלא זכר ואבל אסור אמהוה:

שאין

הגהות מיימוניות

[כ] שיש לתן קליפה ע"כ:

מגדל עוז

המעושן והמכושל וכו'. כן משמע בגרגרים ביכולמי מתרץ הגודר מן המכושל (דף ל"ע) וכן המבשל בשר בחלב עד ונתערב עם שאר החלב. פרק כל הבשר (דף קי"ב קי"ד):

למוכרו שהרי אין כונתו להסתחר בדברים האסורים אלא שנדמן לו. ומ"מ נראה שהתנו דאיסור הסחורה הוא דבר תורה ולמיכן יש להחמיר לחי' בפקק איסור תורה אלא לעשות בו סחורה. מ"מ אין לאסור המומי"ם בסחורה משום המומי"ם זו בכך בעלה מתאכל אדם ואינה ראויה לאכילה אלא דבר שבטל מתאכל אדם אין בו איסור תורה וכמ"ש רבינו בפי"ד מהלכות אלו דין י"ל אלא דבר שבטל מתאכל אדם אין בו איסור תורה וכמ"ש רבינו בפי"ד מהלכות אלו דין י"ל אלא

ז המבשל שליל בחלב חייב וכו'. שם נדי לכתוב לא בשלנו: אבל המבשל שליל וכו'. שם נדי לתוליל לא בשלנו: ובכריתות בעמודים ובנדרים והקלים והקלים והפרים שבמלב פטור וכ"ה ודלו לעור:

ח בשר שנפל וכו'. שם (דף ק"ח) טעמא מלב שנפלה על החתיכה אם יש בה כמהן טעם בחתיכה מחיכה עצמה בעשיה נבילה ותוסרת כל החתיכות כולן מפני שהן מיעה ותוקמוה בר"י דאמר מין במינו לא בטיל וקסבר מפשר לטומטן אסור דאמר רב זר חיינא זר' ויוחנן דאמרי אפשר לטומטו אסור והקשו וסבר רב אפשר לטומטו אסור ואם מיחמר כזית בשר שנפל לתוך יורה של חלב אמר רב בשר אסור וחלב מותר ור"ח ס"ד אפשר לטומטו אסור חלב אמתן מותר והיולו במסקנא הכ"ע בבן שנפל לתוך נורה רותחת דמבלע בלע מפנה לא פליט והקשו סוף סוף כי ניים הדר פליט והיולו בשקדם ומילקו עוד אם אפשר לטומטו אמתן הוא דאינא עפא חלב שנפלה על החתיכה כיון שנהנה טעם בהתוכה חתיכה עצמה בעשיה נבלה ותוסרת כל החתיכות כולן מפני שהן מיעה (רבינו ל"י) והקמיס אומרים עד שתהן טעם בלונה ובקיפה. ובהתיכות אמר רב נרלון לרבי ר"י בשלא ניער ולא כסה ולא בכסה ולא בכסה (לבן) מבלע בלע מבלע לא פלט ואינה לא ניער מחלה אלא בכסוף ולא בכסה בחתלה אלא בכסוף ולא בכסה בחתלה ולא בכסוף ולא בכסה בחתלה ולא בכסוף ולא בכסה בחתלה ול

[illegible]

ר' ד"ר אלעזר שטרן: [illegible]

ר' ד"ר אלעזר שטרן: [illegible]

ר' ד"ר אלעזר שטרן: [

נזיר הנשה פרק שביעי חולין

ס"ג מה נפשך אי סבר איסור חל על איסור לחייב נמי משום נזיר ואי אין איסור חל על איסור לחייב משום טומאה דקדים ואי סבר אין בנזירין בנ"ש לחייב משום נזיר. כלומר ולא פלן נזירין בנ"ש ומ"ש פטור משום טומאה לחייבים משום נזיר דהא ליכא למיפטר מ"ש כגון משום טומאה דלית בה איסור

מל. מיסור דהא ליכא בטומאה: אמר רבא לעולם סבר אין בנזירין בנ"ש. נשקל פלן כגון שומאה ומשום נזיר נמי ליכא דקבעינן חיוב בנזיר אור

ורבי שמעון פוטר ור"ש מה נפשך אי "איסור חל על איסור לחייב נמי משום נזיר א אין איסור חל על איסור לחייב משום טומאה דקדים ואי. אין. בנזירין בנותן טעם לחייב משום נזיר אבל רבא. לעולם סבר אין בנזירין בנותן טעם ושאני. התם דאמר קרא "על כן. לא יאכלו בני ישראל את נזיר הנשה "מי שנזרו. אסור ובשרו. מותר "צתה ז שנזרו אסור ובשרו אסור אמר רב. יהודה אמר רב. "האוכל נזיר הנשה של. נבלה ר"מ מחייב שתים. וחכמים אומרים אינו. חייב אלא אחת ומודים חכמים לר"מ באוכל נזיר הנשה "של עולה. ושל שור הנסקל שחייב. שתים ומאן. הא. תנא דאיסור כולל איסור חלב על איסור. לית ליה. ר"מ איסור כולל באיסור הטר אית ליה אמר רבא רבי. יוסי הגלילי. היא "דתנן שמא שאכל. קל ש בין קדש טמא בין. קדש טהור חייב. רבי. יוסי. הגלילי. אומר. טמא. שאכל. את. הטהור. חייב. טמא. שאכל. את הטמא פטור. שלא. אכל. אלא. רבי. טמא. אמר לו. אף. טמא. שאכל. את. הטהור בין. שנגע. בו. מאהר "שפר קא. אמר. ליה. רבנן לר. יוסי הגלילי. "אמר. רבא. בנטמא. בש. כולל. עלמא. לא. פליגי. דחייב. דאיסור. כרת. קדים. כו. פליגי. בנטמא. בש. ואחיל. נמא. הטוה. רבנן. אית. ליה. איסור. כולל. רבנו. דסתיב. אחרכות. טהרות. אחרכות. טומאה. ורבי. יוסי. הגלילי. ליה. דאמר. לא. אסרינן. ורבי. יוסי. הגלילי. נמי דאיסור. כולל. ליה. באיסור. הטר. ורבי. יוסי. הגלילי. ליה. דאמר. לא. אסרינן. הטר

(סעיף ג) **ג) אבל בשר טהורה בחלב טמאה כו'.** לשון הטור אבל בשר טהורה בחלב בהמה טמאה או בשר טמאה בחלב טהורה ובשר מיה ועוף אפילו בחלב טהורה אינו אלא מדרבנן ומומר בבישול ובהנאה עכ"ל וכתב הבית יוסף (קלא ריש ע"א) שלשון שאינו מכוון הוא דומה שכתב אינו אלא מדרבנן לא מצי קאי אלא לאיה ועוף בחלב טהורה דאי לבשר טהורה בחלב טמאה או איפכא לא משכחן שאסרוה חכמים בחכילה משום בשר בחלב וגם לא היה ענין לאסרו מדבריהם אחר שבבר הוא אסור ושומד מן התורה משום בשר בטמא או חלב טמא כו' עד כאן לכן תיקן כאן הלשון ויפה כוון אלא שהב"ח (ס"א ד"ה ומ"ש ואינו) השיג עליו ופירש דהטור אחא לאשמועינן דמ"מ מדרבנן אסור משום בשר בחלב ונפקא מינה לענין חתיכה נעשית נבילה דס"ל (לקמן סימן ל"ב) דאינו אלא בבשר וחלב וכן לענין חתיכה הראויה להתכבד (סי' קא ס"ב) ע"ש וכן פירש הדרישה (ס"ק ג) ולפ"ז אפילו לדידן דקיימא לן חתיכה נעשה נבילה בכל האיסורים היה נפקותא בדבר ג) לענין מ"ש הרב בהג"ה סימן ל"ב סעיף ד' ע"ש ודוק ולפע"ד זה אינו דודאי לא אשכחן בשום דוכתא וגם לא אשמעינן חד מהפוסקים לכתוב כן וגם מפירוש רש"י והר"ן (פכ"ה דף קי"ג ע"א בשנה) (ר"ן מב:) משמע להדיא דאינו אסור משום בשר בחלב אפילו מדרבנן וגם אין לזה טעם כלל שאחכמים יאסרוהו משום בשר בחלב דבשלמא בבשר עוף שייך שפיר גזירה שאם היו אוכלים בשר עוף בחלב היו אוכלים גם כן בשר בהמה בחלב וכדכתב הרמב"ם שם (מאכ"א פ"ע ה"ד) אבל מה ענין לגזור שבשר בהמה טהורה בחלב טמאה או איפכא יאסר משום בשר בחלב דהא בלאו הכי איכא למיחש למידי כיון דבלאו הכי אסור משום בשר או חלב טמאה וזה נראה כוונת הב"י במ"ש וגם לא היה ענין לאסרו כו' דלא כמו שכתוב בלשון הב"ח דהא בבר אסור באכילה מן התורה ולא הוצרכו לגזור עליו והכין שהביא בא לומר דאין בפקא מינה בדבר אם הוא אסור משום בשר בחלב או לאו כיון שבבר אסור מן התורה ולכך הביא דנפקא מינה כו' אלא כוונת הבית יוסף כדפירשתי וכן עיקר לדינא בשגם שהחיכה הראויה להתכבד גופיה הוי מדרבנן וכדלקמן סימן ק"ו (גראשו בב"י) גם הדרישה כתב בסוף דברו אלא שעדיין קשה אלא מצינו זה בשום מקום שבשר טהורה בחלב טמאה או איפכא יש בו איסור דרבנן ונעשית נבילה מדרבנן ע"כ:

ב גדי לאו דוקא דהוא הדין שור שה ועז [ד] ולא שנא בחלב אם לא שנא בחלב אחרת אלא שדבר הכתוב בהווה:

ג ד אינו נוהג ; אלא (ה) בבשר בהמה טהורה בחלב בהמה טהורה ג) אבל בשר טהורה בחלב טמאה [ו] או בשר (ו) טמאה בחלב טהורה (ב) מותרים

(סעיף ג) **(ב) מותרים בבישול ובהנאה.** ד) בטור כתוב אבל בשר טהורה בחלב טמאה או איפכא ובשר חיה כו' אינו אלא מדרבנן ומומר בבישול כו' הקשה בית יוסף דאם אין אסור בחלב לאכילה מדאורייתא ולמה להו למיגזר עליו איסור בשר בחלב לאכילה ד) ובדרישה (אות ג) ומו"ח ז"ל ממרלים דיש נפקא מינה בגזרה זו דלהוי בו דין חתיכה עצמה נעשית נבילה שקבלת ליה לרבינו אפרים בסימן ל"ב (טור קמו.) דלא אמרינן כן אלא בבשר בחלב ג) ולא דקו רבנן זה בבודם במקומם מונח דהא עיקר הטעם לרבינו אפרים דמחמיר בבשר בחלב הוא מטעם שכל אחד בפני עצמו מומר רק בתערובות אסורים ונעשים גוף אחד כמו שמבית בית יוסף בסוסקות (מולין ק. ד"ה בשקדם) בסימן ל"ב (קמו. ד"ה ופסק) וזה לא שייך כאן בין אחד טמא דהא בלאו הכי יש בו איסור מן התורה ואם כן הוי כשאר איסורים ואין לומר דרבנן גזרו בזה לומר חתיכה עצמה נעשית נבילה אבל בשר בחלב דאורייתא דאם כן גם בבישול והנאה היה להם לגזור כן כיון שאיסור אכילה יש בלאו הכי מן התורה והם הסמיכו על התערובת הכי נמי הוה להו להחמיר בזה ומדברים אלו הוקשה גם מ"ש עוד מורי וחמי ז"ל דיש נפקא מינה לחתיכה הראויה להתכבד שנזכר בש"ע סימן ק"ו (ס"ב) דאם נאסרה ממנה שקיבלה טעם בטלה מלבד בבשר בחלב גם זה ליתיה כלל דהא להחמיר שם בבשר בחלב הוא מטעם שאינו מבטל אחד בפני עצמו מומר בבישול ובהנאה. ד) בטור כתוב אבל בשר טהורה בחלב טמאה או איפכא ובשר חיה כו' אינו אלא מדרבנן ומומר בבישול כו' הקשה בית יוסף דאם אין אסור בחלב לאכילה מדאורייתא ולמה להו למיגזר עליו איסור בשר בחלב לאכילה ד) ובדרישה (אות ג) ומו"ח ז"ל ממרלים דיש נפקא מינה בגזרה זו דלהוי בו דין חתיכה עצמה נעשית נבילה שקבלת ליה לרבינו אפרים בסימן ל"ב (טור קמו.) דלא אמרינן כן אלא בבשר בחלב ג) ולא דקו רבנן זה בבודם במקומם מונח דהא עיקר הטעם לרבינו אפרים דמחמיר בבשר בחלב הוא מטעם שכל אחד בפני עצמו מומר

באר הגולה

ג משנה וגמרא שם דף קי"ג:

ד שם בגמרא:

דגול מרבבה

פז [ה] **או בשר טמאה בחלב טהורה וכו'.** ובשר נמלה וכן אבר אסור לבשל בחלב מן החורה ולוקה על בישולו אבל באכילה אין בו איסור בשר בחלב וכל זה מבואר ברמב"ם פ"ט מהלכות מאכלות אסורות הלכה י' ואמנם אם הוא אסור בהנאה אינו מבואר בדברי הרמב"ם אבל בפירוש המשניות במסכת כריתות פרק שלשי במשנה יש בוכל אכילה אחת מבואר שם בדברי הרמב"ם שאינו אסור בהנאה ע"ש בנקודה הנפלאה שבאר שם ואף שלדברי התוס' במסכת חולין דף ק"ו ע"א בד"ה איסור כולל שכתבו שאיסור הנאה לא מקרי איסור אוסיף אין הכרח לדברי הנקודה הנפלאה הא מבל מקום לא מצינו להתוס' בפירוש שיחלקו על דינו של הרמב"ם שהיכא שאינו אסור באכילה משום בשר בחלב אינו אסור בהנאה ולכן הסומך על זה במקום הספק לא יפסיד:

גליון מהרש"א

ו **אלא בבשר בהמה טהורה.** אף שהוא נבילה או טריפה. בית הילל:

אמרי בינה

ג) **לענין מה שכתב הרב בהג"ה סימן צ"ב כו'.** רצה לומר דאיתא שם דבלח בלח בשאר איסורין בהפסד מרובה לא אמרינן חנ"נ ובבשר בחלב אף בשר עוף בחלב דרק מדרבנן כגון ציר בשר עוף עם חלב ונתערב אחר כך בתבשיל אחר צריך ששים נגד הכל אף בהפסד מרובה דגם בזה אמרינן חנ"נ. ואם כן איכא נפקא מינה גם

נקודות הכסף

פז ל) **ולא דקו רבנן בזה וכו'.** לא קשה מידי דמכל מקום משום בשר בחלב כל חד בחתי נפשיה שרי וא"כ חלב טהורה נעשה נבלה משום בשר אע"ג דהוא בשר טמאה וכן בשר טהורה נעשה נבלה משום חלב אע"ג דהוא חלב טמאה וכן לענין חתיכה הראויה להתכבד מיהו בש"ך ס"ק ג' העליתי גם כן כהבית יוסף מטעמי אחריני ע"ש:

ביאור הגר"א

[ד] **ולא שנא כו'.** קי"ד עמוד א':

חידושי רע"ק

ל) **ובדרישה וכו'.** ועתה עובר על איסור בישול של טולה: ן*ובפליתי כתב לתרץ דנפקא מינה אין בשר טמא וחיה בשר טהור שנפלו לנ"ט אינו חלב דאיסורים מבטלים זה את זה. וכפרמ"ג כתב עלה דאם בשר טמא וטהור טעמן שוה ניכא נפקא מינה זה דהא בטעמא אלא מלתא וכל שנרגש טעם הבשר אסור. ולענ"ד אף דבאמת דשני איסורים דטעמם שוים מצטרפים לאסור כדאמרינן בש"ך סוף סימן ל"ח וכמ"ש התוספות שור סימן ל"ג מכל מקום הכא כיון דהטעמא אם לא היה נאסר משום בשר בחלב ממילא גם הטהור לא נעשה בשר בחלב כיון דאין בו איסור וזהו לא שייך לומר דמצטרפין כיון דעדיין אין שם איסור עליו ולא נעשה בשר בחלב והוי לגבי טמאה כאלו אלי זה טמאה ואלי זה טהורה נפלו למים אף דנרגש הטעם מכל מקום נראה פשוט בשמים דאם ר"ש רש"ה בהגהת כתב דהרמבא שם מ"ש על דברי שבר אסרים הנ"ל ועיין באליהו זוטא באורח מיים שם (אליה רבה ריש פי' תרע"ג) שמתה דהא בלא"ה אסור משום בישול בשר בחלב ועיין בתשובת שבות יעקב מ"א סימן ל"ח ובשערי תשובה שם (פ"ק ה) מ"ש בזה ועיין בתשובת רבי עקיבא איגר בהשמטות לסימן פ"ד: (ה) **בבשר.** עיין מהר"מ שיף בסוף מולין שכתב בכבד שרלו לטגנו בשומן וטיגנו בחמאה ולידל להקל דבכבד הוי דם וגבי אסרה תורה ולא דם (עוד ליבל שם דטיגון לא הוי בישול) ועיין פרי מגדים (משב"ז מ"ק ג ד"ה והנה לא) שכתב דע"ז

באיסורי הנאה, ומוכח מדברי הר"ן בראיתו שהביא ממוכרי כסות, דאיסור כלאים דומה בזה לאיסורי הנאה ולא לאיסורי אכילה, וזה דלא כמו שכתב בשו"ת הגרע"א לדון דמתעסק אסור בכלאים מטעמא דשכן נהנה, ואף שיש לחלק דהר"ן איירי היכא שאין מתכוין כלל להנאת לבישה כמו במוכרי כסות, ובשו"ת הגרע"א איירי שמתכוין להנאת לבישה אלא שאינו יודע שהוא שעטנז, אבל מ"מ הרי מדברי הר"ן מוכח דהך טעמא דשכן נהנה לא שייך אלא באיסורי אכילה ולא באיסורי הנאה וכלאים דומה לאיסורי הנאה בזה.

יב) ובטורי אבן הקשה על דברי הר"ן מגודר, ממעין אסור לטבול בו בימות החמה, ואמאי הא אינו מתכוין ליהנות וגם פסיק רישא מותר לדעת הר"ן, והגאון ר' מאיר אויערבך ז"ל תירץ דקונמו' איסורן משום הקדש ובהקדש עשה שאינו מתכוין כמתכוין כמבואר בפסחים דף ל"ג ולפי הנ"ל אין דברינו מחוורין דבפסחים איירי לענין מתעסק ומשום דליכא קרא בהקדש לפטור מתעסק, אבל באינו מתכוין דשרי מסברא בכל האיסורין מותר גם בהקדש, אלא דיש מקום לומר דבהקדש יהא אסור גם באינו מתכוין, דבב"ק דף כ' ע"ב איתא נטל אבן או קורה של הקדש מעל וקאמר עלה בגמרא זאת אומרת הדר בחצר חבירו צריך להעלות לו שכר, ומוכח מזה דחיובו מעילה הוא מדין גזל וכן כתבו בתוס' פ' אלו נערות דהוא כמו גוזל חבירו, ובאיסור גזל נראה דגם באינו מתכוין אסור שכן נהנה כמו באיסורי אכילה, ולפי"ז גם באיסור הקדש דהוא משום גזל אסור באינו מתכוין וכן בקונמות למ"ד יש מעילה בקונמות.

[מ ה ש מ ט ו ת . דבאינו מתכוין שרי מסברא מותר גם בהקדש, אבל קשה דלפי מ"ש באות ד' דבאיסורי"נ כיון דגם פסיק רישא שרי בהו. לעולם יש לפטור במתעסק גם מטעם אינו מתכוין. א"כ קשה בהא דחייב מתעסק בהקדש משום דליכא קרא לפוטרו מ"מ ליפטר מטעם אינו מתכוין דלא צריך קרא וצ"ע].

יג) אבל אם נאמר כן הדר תיקשי דמאי חומרא דהקדש דחייב בו מתעסק הא גם בחלבים ועריות מתעסק חייב, וע"כ צ"ל דאיסור הקדש אינו דומא לאיסורי אכילה אלא לאיסורי הנאה כנ"ל, והא דמייתא בגמ' ממעילה לדר בחצר חבירו, י"ל דאה"נ דאיסור מעילה אינו משום גזל אלא דהקדש אסור בהנאה כמו שאר איסורי הנאה רק דחיוב תשלומי הקרן הוא משום גזל, וכמו בגזל הדיוט דחייב לשלם והיכא דליכא קרן ליכא חומש ואשם, כמ"ש תוס' בפסחים דף כ"ט לענין קים ליה בדרבה מיני' במעילה, והא דגודר מן המעין אסור לטבול בו בימות החמה, צ"ל לדעת הר"ן דאיירי היכא שמכוין גם ליהנות וקמ"ל דבמקום דאיכא הנאת הגוף לא אמרינן מצוות לאו ליהנות ניתנו כמ"ש הר"ן בנדרים דף ט"ו, [וצ"ע בזה בסוגיא דפ' כל שעה דף כ"ד דגראה שם לכאורה דגם בגזל שרי דבר שאינו מתכוין, עיי"ש דמייתי משוטחה לצרכו ולצרכה וכן מייתי שם ממעילה עיי"ש, ולהר"ן הרי כל הסוגיא איירי רק באיסורי הנאה ולא באיסורי אכילה].

[יד) ובעיקר דברי הר"ן לחלק בין איסורי אכילה לאיסורי הנאה נראה שאין כן דעת הרמב"ם, והוא בפי' המשניות לכריתות בנקודה הנפלאה וז"ל, שידוע שבשר בחלב אסור בהנאה והחלב מותר בהנאה, לכשיבושל החלב עם החלב, למה אינו חל איסור בשר בחלב על איסור חלב כמו שאמרנו כאן בחלב הקדשים, ונתחייב באכילתו מעילה לפי שניתוסף בו איסור הנאה, והתשובה ע"ז שבב"ח נאסר בהנאה מפני שאסרו הכתוב באכילה כמו שהקדמנו שכל האסור באכילה אסור בהנאה עד שיפרוט לך הכתוב ואין שם כתוב שאוסר אכילתו וכתוב לאסור הנאתו רק שני הענינים יחד הם איסור בב"ח, ולפיכך כשאנו אומרים אין אחע"א לא יחול איסור בב"ח על איסור נבילה ולא היה אסור בהנאה, אבל הוא מותר בהנאה והאוכל ממנו לוקה משום נבילה ואין שם איסור בב"ח כל עיקר מפני שלא חל, עיי"ש עוד בדבריו, וכונת הרמב"ם לחלק דבב"ח איסור הנאתו תלוי באיסור אכילתו, וכאן דאיסור אכילה אינו חל, ממילא מותר גם בהנאה, ולא שייך לומר מיגו דחל איסור הנאה חייל איסור אכילה דאדרבה אמרינן מיגו דלא חייל איסור אכילה לא חייל גמי איסור הנאה, משא"כ בהקדש דאיסור הנאתו

אינו תלוי באיסור אכילתו כמ"ש המל"מ ריש הל' מעילה, דהא בהקדש לוקין גם בהנאה ובכל איסורי הנאה אין לוקין על הנאה לשיטת הרמב"ם, ומשו"ה אמרינן מיגו דחייל אהנאה חייל נמי באכילה, אבל מ"ש הרמב"ם דבבב"ח אין שם כתוב לאסור אכילתו וכתוב לאסור הנאתו קשה דבגמרא איתא תלתא לא תבשל כתיבי חד לאכילה וחד להנאה וחד לבישול וא"כ איסורי אכילה והנאה שני איסורין הן ומה זה שכתב הרמב"ם דשניהן איסור אחד הן...

טו) אמנם דברי תורה עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר, ודברי הרמב"ם הנ"ל יתבארו עפ"י דבריו בספר המצוות ל"ת קפ"ז וז"ל שם, ולמקשה שיקשה ויאמר לאיזה דבר מנית איסור אכילתו ובישולו שתי מצוות ולא תמנה איסור הנאתו מצוה בפני עצמה, ידע המקשה כי איסור הנאה אין ראוי למנותו מצוה בפ"ע, מפני שהיא והאכילה ענין אחד; כי האכילה מין ממיני הנאה ואמרו בדבר שוגג לא יאכל, אמנם הוא דמיון מדמיוני הנאה והכונה שהוא לא יהנה בו לא באכילה ולא בזולתו, והוא אמרו כל מקום שנאמר לא יאכל אחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה במשמע וכו', ולפי"ז השרש אין ראוי למנות איסור אכילה והנאה שתי מצוות, ואילו מנינו שתי מצוות בבב"ח היה ראוי כמו כן בשור הנסקל ובכלאי הכרם ובחמץ למנות שתי מצוות אם איסור הנאה מצוה בפ"ע וכו' ונשאר בכאן שאלה אחת, אחר שאיסור הנאה יגיע מאיסור אכילה לאיזה דבר היה צריך הכתוב אל לאו בבב"ח לאסור הנאתו וכו', מפני שלא כתב לא תאכל שממנו יאסרו האכילה וההנאה, לפיכך הוצרך לאו אחד לאסור הנאה וכו', עיי"ש עוד בדבריו, וכונתו לפי מה שכ' בשורש התשיעי שאינו ראוי למנות אלא הענינים המוזהרים ולא מספר הלאוין עיי"ש, וכיון דאיסור אכילה והנאה ענין אחד הוא אינו ראוי למנותן לשני לאוין, ומה שנכתבו שני לאוין היינו כדי שלא נטעה ונאמר שלא נאסרה אלא האכילה, ע"כ גלי לן קרא יתירא דגם ההנאה אסורה אבל לעולם שניהן איסור אחד הן כי הדבר המוזהר משניהן אחד הוא כי גם האכילה היא מין ממיני הנאה, ומקור לדברים אלו מצא הרמב"ם בדברי ר"א כל מקום שנאמר לא יאכל אחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה במשמע, ופי' הרמב"ם כונת המימרא הואת להודיענו דאיסור אכילה ואיסור הנאה הן איסור אחד, והיינו דהכתוב אסר אכילה מפני שגם היא ממיני הנאה וה"ה לשאר הנאות דילפינן מהנאת אכילה, וע"כ אין לוקין על הנאה דאין עונשין מן הדין, וה"ה במה מצינו אין עונשין, אלא דקשה לפי"ז מהא דאיתא בפ' כל שעה כל האיסורין שבתורה אין לוקין עליהן אלא כדרך הנאתן ומבואר דאיכא מלקות בהנאה, וזה הכריחו להמ"מ לפרש טעמו של הרמב"ם משום דבכל הדברים העומדין לאכילה אין דרך הנאתן אלא באכילה עיי"ש פ"ח מהל' מאכלות אסורות הלט"ו].

טז) עכ"פ מבואר מדברי הרמב"ם דאכילה היא מין ממיני הנאה וא"כ אין מקום לחלק בין איסורי אכילה לאיסורי הנאה כמו שחילק הר"ן, ולפי"ז כיון דמבואר בגמ' דבאיסורי הנאה דבר שאינו מתכוין מותר ה"ה באיסורי אכילה, וכן משמע להדיא מדברי הרמב"ם בפי"ד מהל' מאכלות אסורות הלי"ב, וכן כתב שם בכס"מ ז"ל ואעפ"י שרש"י מפרש לה באיסורי הנאה רבינו מפרש לה בכל האיסורין עכ"ל, אלא שמחלק שם בין מתעסק לאינו מתכוין דמתעסק חייב ואינו מתכוין מותר, אלא דלשיטת הרמב"ם תיקשי מה שהקשינו למעלה דמאי חומרא דהקדש דמתעסק חייב בו הא גם בכל איסורי הנאה חייב כיון דנהנה, ובאמת לפי דעת הרמב"ם א"א לפרש כפירוש רש"י דטעמא דחייב מתעסק בהקדש הוא משום דקרא דבה לא כתיב אלא גבי חייבי חטאות, דבפ"א מהל' איסורי ביאה הלי"ב מבואר מדבריו דגם חייבי לאוין שייך פטורא דמתעסק עיי"ש בכס"מ דנ"מ לענין איסור דבחייבי לאוין ושגיות חייב לשמים מפני שנהנה אבל בכל האיסורין מותר, ומבואר מזה דמקרא דבה ילפינן לכל האיסורין שמותרין במתעסק ולאו דוקא גבי חייבי חטאות גרידא כמ"ש רש"י, ואף דבאמת מיעוטא דבה כתוב לענין חיוב קרבן ומנ"ל דמותר דילמא לא מיעטיה רחמנא אלא מחיוב קרבן, אבל מצינו כן גם לענין שנים שעשר דממעטינן מקרא דבעשותה הכתוב גבי חיוב חטאת ומוכח בגמ' דשרי מדאורייתא, וה"נ לענין מתעסק לגמרי מיעטיה קרא אף מאיסורא וא"כ

וקדש בדמיהן (הרי"ז) מקודשת וכבר נזכר זה. ס"ל מסלכות איסורו ואמרו בגמ' (דף ל"ח) מנא לן (דדמיהן מותרין) מדגלי רחמנא. והיינו חרם. וכמו כמוהו כל מלחה מהיות הזמנו הרי"ז. וכבר נזכר דין זה פ"ו. מהלכות עכו"ם. ויתבאר פ"י. ויש מן המפרשים ז"ל מי מסובר שהמוכרן עלמן אסור ליהנות לו מדמיהן אבל לאחרים הוא מותר. אבל דעת הרמב"ן ז"ל כדעת רבינו שאפילו הוא עצמו מותר בהן

ואיסורא דעבד עבד וכן שיקר:

וכל דבר שאסור וכו'. משנה במס' שביעית פ' כלל גדול (משנה ג'):

אין עושין המותר וכו'. דע שאין זה אלא דוקא במה שהוא אסור באכילה. ואינו עומד למלאכה אבל. מה שעומד למלאכה כגון חמור וגמל מותר לעשות בהן מלאכה שהרי אין להוא בהן מחמת אכילה. וכן תאורא בירושלמי בפ' מרובה:

אין הצייד שמזדמנו לו חייב וכו'. שם בשביעית ליידי חייב עוקרת. ומאין שחר למלכן. רבי יהודה אומר אף מי שנתמנה לו לפי דרכו לוקח ומוכר ובלבד שלא הסח לומעוטו בכך והחמיר אוסרין וק"ל

בהנאה אם נהנה ולא אכל כגון שמכר או נתן לעכו"ם או לכלבים אינו לוקה ומכין אותו מכת מרדות והרמים מותרין. וכל דבר שאסור באכילה ומותר בהנאה אע"פ שהנא מותר בהנאה אסור לעשות בו פחורה ולכוין מלאכתו בדברים אסורים חוץ מן החלב שהרי נאמר בו יעשה לכל מלאכה. לפיכך אין עושין פחורה לא בנבלות ולא בטרפות ולא בשקצים ולא ברמשים. יין הצייד שנזדמנו לו חייב או עוף ודג טמאים וצדן. או שניצודו לו טמאים וטהורים מותר [ח] למוכרן אבל לא יכוין מלאכתו [ט] לטמאים. ומותר לעשות פחורה בחלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו ובגבינות העכו"ם וכיוצא בהן: זה הכלל כל שאיסורו מן התורה אסור לעשות בו פחורה וכל שאיסורו מדבריהם מותר לעשות בו פחורה בין בשפיקו בין בודאו:

וקי"ל כחכמים דבכל נוגע אסור ליקח לכתחלה. ומכלן אחה לאחד מבמתה והיה ושוטה ודנים מתחין כלם מוהכין בהנאה ומה שלא הוכיחו רבינו למעלה כתוך לו על מ"ש כאן: ומותר לעשות פחורה וכו'. בטוס בשביעית פ' פירות שביעית:

יח זה הכלל כל שאיסורו וכו'. בירושלמי בפ' מרובה:

פרק תשיעי

א בשר בחלב אסור לבשלו ואסור לאכלו מן התורה ואסור [ט] בהנאה וקוברין אותו ואפרו אסור כאפר כל הנקברין. ומי שיבשל משניהם כזית כאחד לוקה שנאמר לא תבשל גדי בחלב אמו. וכן האוכל כזית משניהם מהבשר והחלב

א שם בטור ובמג"א: ב עור יו"ד סי' סז כמ"ג לתוין קע"ח:

לחם משנה

פ"ט במקום אחר פירשתי דקדוקים בפרק זה. ועתה אני בא לכתוב הנוסף לי בעתה שם

א בשר בחלב אסור לבשלו וכו'. ומי שיבשל משניהם כזית כאחד לוקה שנאמר לא תבשל. אלא שפסק כאן אחר ואחר דבשל אחר דבר אחר. וי"ל דמשמע ליה משום דאמר בפיקח. וכן האוכל כזית מכל אחד ואחד דבשל אחר דבר אחר. וי"ל דמשום דאמר ואחי. מחלב אחבשל כאחד אבל אם בשלו אחד אחר דאמר דלוקה. ויש שפסקו שהאוכל בדברי רבינו ומי שיבשל משניהם כזית כאחד לוקה וכן אם אכל אחד אחר הנוסחת ברור הוא לפסק כאן אבל לפי מקום הנוסחאות שהאוכל ומי שיבשל משניהם כאחד ב"ל כמו שהבאתי. עוד אמר ה"ה ומ"מ רבינו שעל כזית משניהם וכו' ככר והבאר וכו'. קשה דהא בגמרא בפרק כל הבשר דף

משנה למלך

ין הצייד שמזדמנו לו כו' (ח"ס עיין בדברי המחבר לקמן בפרקין דין ח' ו' ע"ש):

ירק זה הכלל כל שאיסורו מן התורה וכו'. שלמתי על המומרי"ם שמוכרים הבהמים אלו שביש עבדי בהמה בחלב שאחלב דבמקום לוה דהיינו דבקר אלו אסורים מדבריהם דהקדם זה כתב דמותר לעשות בהמה בחלב שאחלבו כמו ובגבינות כוהים וכל זה מהתוס' דפ"ד בשביעית וכל כמי איסורין כן מן הבשר דאחלב שאחלבו כמו מותר הוא משום חבש חלב בחמה עמתה ומן הדין לא היה לנו לחוש (מישעת בדבר הלא לאחמיר איסורא אלא שהבהמים הקמיבו ואחקבו. וכן גבינות הכותים הוא מן הבשר הבהמה בהמה בעוד קיים בעוד הכלל ומן הדין לא היה לנו לחוש לזה שהרי אינו אלא מעשה בעכו"ם אם מהל' אחר דין ג' ע"ש) וכמ דעמיה דאיתי לה דבר מהלכי בחוס מה"ה שמיעת דאסור לעשות בו אחרון לכתחלה בשביעית אין עושין בו אחרון בנבלות וטריפות ולא בשקצים ולא ברמשים (ח"ס ומעמ שבשם לבינו בפיקרין דין ט") ולא"ג דבכל מני איסורין אלא שמיעת דלענין איסור אחרון אין חילוק בין דבר שאיסורו בלתו לדבר שאיסורו בעצמו שהרי כתב רבינו זה בכלל כל שאיסורו מן הבשר מהלכי אחרון אינו אלא מן הכלל לאחיר אלא דבר דאיסורו מדבריהם מותר לעשות בו אחרון לכתחלה אבל אם הבשר בהמה בחלב אחבשל אחרון אם בשר מהלכי אחרון אחר לעשות בו אחרון לדבר אחר אחרון לעשות בו אחרון ודאי אחרון לעשות בו אחרון ודאי אחרון לעשות בו אחרון אחרון לעשות בו אחרון אחרון לעשות בו אחרון

ב לא שמק הכתוב . במדבר ויקרא רבה בשני מקומות עשתה לתורה וכו' עמקו הכתוב בחלב בשר וכתב בשול שסק מאיסור בשר בת בשר וכו' :
ג אין מסור מן התורה וכו' . במשנה (דף קי"ג) בשר בהמה טהורה בחלב לבשל ומותר לבשל ומותר בהמה טהורה בחלב בהמה טמאה ובגמ' כל מקום שנאמר גד בסמס לטיל סרס וחלב בחמשש ושם (דף קי"ד) אמרו אין לי אלא בחלב אמו בחלב סרס וחלב מנין וכו' :
ד וכן בשר וכו' . במשנה מחלת פרק (דף ק"ג) אלא הבשר אסור לבשל בחלב מון מבשל בחלב מון מבשל בחלב בת בשר בחלב בהמה טהורה אלא בשר בהמה טהורה ושוף אינו מון ההורה ומיין רב אמי ר"ק כל הבשר אסור לבשל בחלב מקן מדברי תורה ומקן מדברי סופרים אוך מבשל דגים ומגבינה שאין לא מדברי תורה ולא אמרו אלא בבשר בלבד מפני

פ"ט ד וכן בשר חיה ועוף אינו אסור בחלבה מן התורה . בפ"ב מסלכות ממריס כתב דבשר חיה הוא מן התורה ושם לאכות בזה :

בשר

ד והחלב שנתבשלו כאחד לוקה. ואף על פי שלא בשל. **ב** לא שתק הכתוב מלאסור האכילה אלא מפני שאסר הבשול בלומר ואפילו בשולו אסור ואין צריך לומר אכילתו. כמו ששתק מלאסור הבת מאחר שאסר בת הבת. **ג** אין אסור מן התורה אלא בשר בהמה בחלב בהמה טהורה שנאמר לא תבשל גדי בחלב אמו. ונדי הוא בולל ולד השור וולד גדי עזים ולא נאמר גדי בחלב אמו אלא שדיבר הכתוב בהווה. אבל בשר בהמה טהורה או בשר בהמה טמאה (שבשלו) בחלב בהמה טהורה מותר לבשל ומותרת בחנייה ואין חייבין על אכילתו משום בשר בחלב. **ד** וכן בשר חיה ועוף בין בחלב בהמה אינו אסור באכילה מן התורה לפיכך

א גם זס שם : ס"ל לינו והוא מיותר :

לחם משנה

(דף כ"מב) הקשו על תימלא דרב דאמר הני זיתי בשר וחני זיתי חלב שבשלן וכו' מה נפשלן וכו' . נפסק לי מלמדרין לבישול מני . לילקן לי לא מלמדרין לאכילה נמי לא ליקי וחילנו לעולם לא מלמדרים וכבר מיורה גדולה ע"כ . מתמא דרב לא מודה בעוקר בלאכילה אלא בשמבשל כיולה גדולה הבבה חלב וחלבה בשר ואמ"כ לקמן ממנו מני זיתי חלב וחני זיתי בשר אבל אבל אם מתחלה מבשל חני זיתי חלב ומלי זיתי בשר לפיכך בלאכילה לא . לכן וא"כ חין כתב דמולה רב בלאכילה הא רבינו מיירי בכאן אפילו בבשר לבד אלו מחלב ומני מבשל שמבשל דפסק כלון לדפריים לפי המסקנא הא' . לדעת רבינו וא"כ סיכי קאמר דאפי' רב מודה בלאכילה . וי"ל דהוא לא בלה לבשיל רלפיה אלא דמלטרף מני זיתי בשר ולוה קאמר דאפילו רב המיקל מודה בלאכילה דמלטרף . וא"כ הדין לגוי אפי' בחלב בא מיורה גדולה ודוחק . ולפי הנוסחא הסייה שהלכתי בדברי רבינו נ"ל דמשמע ליה לרב המגיד מלגון שמבשלו כאחד דאפיי (בכוך) [בכוך] מיורה גדולה :

ב לא שמק הכתוב וכו' . לבתורה נראה דרבינו לא פסק כשום אחד מהני חגאי ואמולאן דאלקה כל הבשר . (דף קס"ו) דאחד מפיק אסור לחלב בלאכילה אלא מחבל כו' ואחד אלא מחבל ואחרינא אמר לא חבשל גדי בחלב אמו ג' פעמים אחד לאיסור אכילה ואחד לאיסוק לגאה ואחד לאיסור בישול והוא ז"ל לא כתב כאן אלא כמו שאמר בור"י דמחק הכתוב וכו' . דהוי כמו הנה ובאיסור הגאה לא בחב מלקות אבל נראה דס"ל כמאן דמפיק בבקרא כל הבשר איסור הגאה מק"ו ולכך לא לקי וכל זה ודאי הוא דבר חיצה דאיך אביק גמרא . דיין ופסק כמדקא לבה . ושוב יש היתר דבמאן המלות נראה דלפסק רבינו כמ"ד לא חבשל גדי בחלב אמו . אלא דלפסק רבינו אינו ג"ב . אחד לאיסור אכילה וכו' שבכתב שם (תוה קס"ו) אלא לבשל בשר בחלב שנאמר לא חבשל גדי וכו' (דף ס"ו) אלא לבשל דיוו אבל אבל בחלב וכו' שנאמר לא חבשל גדי פעם אחת אי הכמעבר לאכל . אלפחד לאיסור בישול והאחד לאיסור אכילה ע"כ . הרי מבואר שם כתמא דהד לאיסור אכילה ואד לאיסור בישול וכו' והכא משמע אלא בעי קרא אלא חבשל . לרבי דמפיק ליה מבישול כמו בת הבת . ושוב קשה שם למה לא מנה לא חבשל דאיסור הגאה כיון דלפסק כתמא גם כאן למה לא כתב דלוקה על איסור הגאה . לכן נראה לי ודאי דאות לפסק כמ"ד ג"ב אחד לאיסור אכילה וכו' בגראה ממנין המלות ות"מ קשיא ליה לרבינו כיון דאלא חבשל משמע לאמורה דמוקמינן ליה בחם אינו ענין לאיסור אכילה מ"ל ודאי אלא נקי כיון דמוקי לה בחם אינו ענין "בגראה מדברי החוס' בריש פ' אחיזה נמי (דף ס"ו) ולכך מרבן דמן הדין ים לאסור אכילה מבל אבן דבישול וכיון שבן בטלו מולחת אלא חבשל אלא קלא יתירא סני והוי כמו בת הבת דהבי כתב רבינו בתמנה (סימן מל"ו) שבתב שם ומה לא נאמרה בתורה אפי' שאסר בת הבת שחק מן הבת ומפי המשנה למדנו שאיסור הבת מנפי תורה כשאר עריות שנאמר ערוותך היא לא תגלה ערוותה ע"כ . הרי מבואר שם דכיון דאיתא לן יהורא דערוותך היא אחרי לן בגלוי . כדי לחייב מלקות על בבת כיון דהוי כ"ם מבת הבת הבת אפי' אמרינן הבי כיון דאיתא לן בגלוי דבקרא ואיתא אלא חבשל לאחר לאסור אכילה והוי כ"ם בישול מ"כ הוי כאוב בסדיון ולכך חייב מלקות מבל אם לא הוה כתוב לא חבשל אחרא לאיסור אכילה לא הוה מתקינן ליה מק"ו ולגד דבת בת הבת נמי אי לא הוה כתיב ערוותך הוא קרא ואיתא לא מתקינן ליה מק"ו אבל הבת אינן קרא אלא הבי לן ק"ו אבל באיסור הגאה דליתא לן ק"ו (כלומר) לא אתיא לן קרא דלא חבשל דאחת לאיסור הגאה אלא לאיסור לגד אבל לא מלקות כיון דאחי בלא אינו ענין ולכך לא מנה לאיסור הגאה במנין המלות וגם לכן לא כתב דלקי . ומ"מ הא אתיא ק"ו נם כאן באיסור הגאה דהשתא בישול אסורא הגאה לא כל שכן וי"ל דודאי הכי הוי ק"ו אלא הוי דומיא דבת הבת . הבת אלא הכי הוי ק"ו דבישול לאכילה . הוי דומיא לבת הבת אלא הכי הוי ק"ו דבישול לאכילה . הוי דומיא לבת הבת אלא הכי הוי ק"ו דבישול לאכילה . זה ל"ל לדעת רבינו :

ג אבל בשר בהמה טהורה (שבשלו) בחלב בהמה טמאה וכו' וכן בשר חיה ועוף בין בחלב חיה וכו' . יש בכאן קושיות גדולות וחזקה עד מאד שהרי בהל' ממרים פ"ב אלמד הכך זה בפירוש שכ"כ שם מהו זה שהאיסור הורה לא חוסף עליו וכו' כיצד הרי בחוס בחורה לא חבשל גדי בחלב אמו וכו' שזה הכתוב אסר לבשל ולאכול בשר בחלב בין בשר בהמה טהורה ולחדרבה שם מבואר בחוס' ד"ה לעמוד עליו דלקו וע"ע (יד מלאכי כלל מ"ף אות כ) :

ולאח עצרה הריני בחלב דלמא לאסורה ע"כ . ואי אמרת דאיסור הגאה הוא דבר תורה אלא הילנו ודלמא לאסורה דאלבי אסור דבר תורה משום אבר מן חי ואם היה אסור בכאן בחלב בין בשר בהמה טהורה ובין בשר חיה ועוף עד מוחר לאכלן בחלב . פרק כל הבשר (דף ק"ד) :

משנה למלך

בבתורה . כגון ל"ק כגון מקום דלא נאמרה בתורה אלא במקומות לבבחתר בדברים בתמוריס אבל אם נזמנו לו דברים שמתלוים בשיטת דמוחר לאכלם דהא חגן בפ"ו דבשרים ליידי חיה ועופות דגים שמחזמנו לבם מיוסים עמתלים מוחר לאוכלם וא"כ עשיעת דמי שהיו לו בהמות לגיזה ולאכילה דאלבם שלבם מוחר לאוכלו

מגדל עוז

אבל בשר בהמה טהורה עד מעים בשר בחלב . פרק כל הבשר (דף ק"ג) ופרק רבי אליעזר דבכורות (שבת דף ק"ל) . וכן בשר חיה ועוף עד מוחר לאכלן בחלב . פרק כל הבשר (דף ק"ד) :

ולדונה גם כשרץ העוף וגם כשרץ המים, דהלא יש בזה תרתי - דסתרי, מכל מקום, מאחר **שכן נראה הדבר לעינינו**, [וכמו שכתב הראב"ד בעצמו - ואם בשביל ששולים דגים ואוכלים וכו'] ההלכה נקבעת בזה **על פי הנראה**, ולא על פי מהות סוגה של הבריה כשלעצמה. ועל דרך זה ממש ביאר הגרי"ז גם במה שהראה הקב"ה למשה קשר של תפילין, [עיין חידושי הגרי"ז על הרמב"ם (דף ג' ע"ב)], ואף במה שהראה לו את המנורה, [עיין חידושי הגרי"ז על התורה (שמפי השמועה) לפרשת תרומה על הפסוק תעשה המנורה], ובמה שהראהו הלבנה בחידושה [עיין חידושי הגרי"ז על התורה לפרשת בא על הפסוק החודש הזה לכם], שבכל המקומות האלו, היאך שהדבר נראה לעינינו מהווה חלק-עצמי מההלכה, ואינה נקבעת אך ורק על פי אמיתות מהות הדבר כמות שהוא בעצמו.

7 בשר בחלב: מעשה בסטודנט יהודי באוניברסיטה שהיה שומר מצוות ורצה לדעת אם מותר לו לבשל בשר בחלב שלא לצורך אכילה אלא על מנת לעשות עמו ניסוי מדעי, ובא והציע את שאלתו לפני הגר"מ סולוביצ'יק, ז"ל, והשיבו, דלפי דברי הרמב"ם משמע דמותר, שהרי כתב בפ"ט ממאכלות אסורות ה"ב שלא שתק הכתוב מלאסור האכילה אלא מפני שאסר הבישול. כלומר, ואפילו בישולו אסור, ואין צ"ל אכילתו וכו'. [ועי"ש בלחם משנה, דנראה שהרמב"ם לא פסק כשום אחד מהתנאים והאמוראים שהובאו דבריהם בפרק כל הבשר, אלא כדעת המדרש ויקרא רבה. וצ"ע בספר המצוות להרמב"ם, ששמה לא הביא דברי הויקרא רבה כלל, אלא רק דברי התנאים והאמוראים שנזכרו בגמ'.] וצריך להבין, איזה ק"ו-הוא זה, דמה ענין אכילה אצל בישול. ומשמע בפשיטות, דאין איסור בבישול בשר בחלב אלא במקום שדעתו שיאכל התבשיל על ידי מישהו, ואם אסרה התורה אפילו מעשה הבישול אשר הוא רק **ההכנה** לאכילת הבשר בחלב, כל שכן שאסרה התורה האכילה עצמה. ומשמע להדיא דאין איסור בבישול בשר בחלב אלא במקום שאותו הבישול משמש כהכנה לאכילתו, ובמתכוון לעשות עמו ניסוי מדעי, אין איסור. [כן שמעתי מהר"י הופמן, שיחי', בשם הרר"א סאלאוויטשיק שליט"א, שאמר בשם אביו. ולדינא עיין מש"כ בזה בביאורים שבספר בדי השלחן ליו"ד רס"י פ"ז.]

פת חלבי: עיין פתחי תשובה ליו"ד (סי צ"ז סק"ג) בשם החוות דעת והפרי מגדים, דלאחר האפיה שוב לא מהני שינוי, דכבר נאסר ונעשה

נבילה, ודלא ככרתי ופלתי בשם זקנו. ועל פי הדברים האלה פסק בשו"ת קול מבשר דלא מהני מה שכתוב על המעטפה שהוא חלבי. ורבנו אמר בשם אביו הגר"מ סולובייצ'יק להיפך, דיש להתיר בכתוב להדיא על המעטפה. [עיין בספר חכמת אדם בשם הדיין הר"ר אבאילה פאסוועלער.] ועי"ש עוד בפתחי תשובה בשם שו"ת מהרי"ט, דבפת חלבי הבא בכיסנין הממולא במיני מתיקה, אין להחמיר ולאסור, הואיל ואין הדרך לאוכלו עם הבשר ביחד ממש. וכשלמדנו שו"ע יו"ד אמר לנו רבנו שאסור לעשות עוגות חלביות, ועל פי פשוטו הוא להיפך מדברי המהרי"ט.

הלכות תערובות: הנה קי"ל דבעלי חיים חשיבי ולא בטילי, וכן חתיכה הראויה להתכבד, דבר שבמנין ובריה, וכל הלכות אלו אינן אלא דרבנן, דמדאורייתא כל דבר מתבטל יבש ביבש חד בתרי. [עיין תוס' ב"מ (ו.) ד"ה קפץ, ומהר"צ חיות שמה.] ונראה להעיר, דהחוות דעת (ק"י סק"ג) הבין בדעת הרמב"ן דהא דבני אדם חשיבי ולא בטילי הוא דין דאורייתא. ועל פי זה היה נראה לומר דכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון, ומדרבנן המשיכו את המושג הזה - דבגלל חשיבותו אינו מתבטל אגב האחרים - אף לבריה ולחתיכה הראויה להתכבד וכו'. [ועיין קובץ הערות (סי' נ"ט אות ד') שנתקשה בזה, מהו הכעין דאורייתא בדבר חשוב שאיננו מתבטל מדרבנן. ועי"ש עוד (סי' ס"ו) שהעיר בכמה וכמה הלכות היאך קי"ל דכעין דאורייתא תקון, ובספר בעקבי הצאן (סי' י"ד) בזה.]

עד אחד נאמן באיסורים: לכל אדם מישראל יש חזקת כשרות המכשירה אותו לעדות. בשעה שלמדנו שו"ע יו"ד נסתפק רבנו בגדר חזקה זו, אם גדרה **רוב**, דרוב ישראל שומרי מצוות הם, או שגדרה **חזקה קמייתא**, דכל אדם - בשעה שנולד - הרי איננו רשע או עבריין, ומספק אית לן לאוקמי לכל אדם אחזקתו דמעיקרא, ולהניח שאצלו לא השתנה המצב. והנפקא מינא לדינא בין הני שני צדדי הספק יהיה בזמן הזה, שבעוונותנו הרבים רוב ישראל הרי אינם שומרי תורה ומצוות, האם שייך לומר על יהודי שאין אנו מכירים את טיבו בכלל, שיש לו חזקת כשרות, וממילא יש לנו להאמינו, או לא.

גבינות עכו"ם: איתא בשו"ע יו"ד (סי' קט"ו ס"ב) דגבינות עכו"ם אסורים מפני שמעמידים אותם בעור קיבת נבילה. ואפילו העמידוה

25

בלח"מ פ"ד מה' מלו"י שהעלה דתרי פסולי לכתחלה פוסלין בדיעבד, אבל הכא בשאלה דידן שאינו רואין דלא איכפת לי' באיסור חמץ בעצמו שאינו דנין עליו שפיר י"ל בודאי דלא ניחא לי' ולאינו ג"כ לעבור עוד על איסור זה ועדיין לא נפשט ספיקו של כמ"ה, מה גם שדברי תוס' כתובות הנ"ל סותרים דבריהם לדברי התוס' ב"מ דף קי"ג שכ' בד"ה וכי שכיר להדיא דחמור להו לאינשי איסור א' כמו ב', וכבר הערנו בזה האחרונים ואולי יש לתלות זאת בפלוגתת ר"י ור"ע בנזיר דף מ"ח אם אמרינן מ"ל לאו אחד הוא ב' לאוין אלמא דריבוי הלאוין אינו עושה הדבר לחמור יותר עי"ש.

אולם בעיקר הדבר לדעתי הדבר מבואר בש"ס חולין דף ד' דחמצן של עובדי עבודה מותר מיד מפני שהן מחליפין, וסברותו דהי"ל היא משום דלא שייך התירא ואכיל איסורא, ועי"ש ברש"י ז"ל שכ' ואע"ג דהשתא נמי איסור היא לגבי משום שהרה ממחמץ שעבר עליו הפסח מ"מ מאי דמלי למיעבד פורתא בהיתרא עביד, ועיין ברא"ש יומא שם שכ' דאם עושה איסור אחר שפיר אמרינן לא שייך היתרא ואכל איסורא, אבל בעושה איסור זה בעצמו שפיר מ"ל לא שייך התירא ואכיל איסורא, מ"ב הרי מבואר בספק שנסתפק כ"מ דבכה"ג שהוא משוד לא"ד בעצמו מ"ל דלשהו"ל, וממילא בשאלה דידן אמרינן דלא ניחא לי' כיון דמשוד הוא על איסור חמץ.

אולם דברי הרא"ש יוסף הנ"ל ל"ע מש"ס תמורה שבבית כ"מ דמבואר דגם לענין איסור תמורה בעצמו שהוא משוד מספק"ל להש"ס דלא שהו"ל, אולם המובאר הוא מה שמחלק בס' בר"א בשם מהר"מ אלגזי דהיכי דבידו הי' לעשות בהיתר ולא עשה ע"כ שהוא מומר להכעיס ושפיר נחבעל אלו חזקת כשרות לשהו"ל והתם בש"ס תמורה הלא מ"כ ביכלתו לעשות בהיתר בבהמה תמימה ע"כ דינו רק כמומר לתיאבון דבודק סכין ונותן לו, מ"כ שפיר מספק"ל להש"ס, ומ"כ בשאלה דידן מחזקינין לי' מה שלא מכר היא רק משום עירחא וכ"ז שלא נודע לנו שהיה ביכולתו בלי שום עירחא לעשות בהיתר ועכ"ז לא עשה שפיר מוקמינן לי' אחז"כ ואמרינן דלא שהו"ל, ועיין בתבו"ש ס"ב ס"ז שהביא דאי' עלומה מגיעין מ"ז דכל היכי שלא ידוע לנו שעשה להכעיס אע"ג שנודע לנו בבירור שעכ"פ הוא מומר לתיאבון עכ"ז יש לו עדיין חזקת כשרות שאינו מומר להכעיס, וממילא מועיל המכירה ואמרינן דניחא לי'.

במה שהעיר כה"ה לחרן קו' התוס' בב"מ דף ג' אהא דאמרי' שם מה אם ילה לומר מיד הייתי הלא אין אדם משיש עצמו רשע ע"פ דברי רש"ל שהובא במג"א סי' רע"ח, הנה לפי הבנתו דסברת הש"ס הוא משום דעכ"פ עשה איסור ע"כ אמן לומר שכונתו לעשות גם איסור שבת אין מקום לתירוצו לקו' התוס', דהן אמת דמוכח מתוס' ביצה דכ"כ ד"ה אורח ארעא קמ"ל דבשוגג איכא מעשה עבירה, וכן מבואר בתוס' יבמות דף נ"ח ד"ה ומקה דבמעשה עבירה בשוגג איכא מעון קרי' בי', עכ"ז כמו זר נחשב לומר דבמעשה עבירה בשוגג איתרע חזקתו. אולם בגוף הבערה כבר קדמו בס' בר"א חיו"ד ס"ג ע"ש בשם המ"ל שהעלה דהא דאמרי' אאמע"ר היא רק היכי שאינו ידוע אם נעשה המעשה, אבל בנודע שעשה העבירה וגם נודע אם במזיד נאמן לומר שבמזיד עשה אף שלא איתרע חזקתו כלל, וע"ז שפיר תמה מדברי התוס' הנ"ל דמוכח להיפוך דא"כ מה בק' התוס' הלא התם נעשה עבירה ושפיר מע"ר כנ"ל.

ועי"ד בשאלה שנשאל הרה"ג מגלינא [הוא הרב הגאון המפורסם מלובלין ז"ל] בהיותו בפפד"מ מדאקטאר בעמיא ירא ד' להיות שמביאים כ"פ לפניו מיני שאקאלאדע כדי לבחון בחינת בעמיא אם יש בהם חשש תערובת בב"ח, וע"כ שאל אם מותר לעשות הבחינה ע"י ביטול כיון דבב"ח אסור גם ביטול.

לדעתי יש לדון קצת דהיכי שבונתו שע"י הבחינה בביטול יתברר הדבר לבל יכשלו באיסור בב"ח שפיר יש לדון קצת להתיר, דהנה הכ"מ בפ"ח מה' מע"מ הקשה אמאי לוקין על אכילת בב"ח הא אין עושין מב"ד, ותירץ ח"ל מ"ל לא אסרה התורה לבשל בב"ח אלא כדי שלא יבא לאכול, והנה בש"ס פסחים ד"ח מבואר דבשעת ביעור חמץ ליכא חשש דלמא אתי לאכול משום דהוא עצמו מחזיר לשורפו מיכל קאכל מיני, ועי' ביולא בזה בש"ס סוכה דע"ו בביטולי תקרה קא מיפלגי עי"ש, ועי' בב"י יו"ד סי' קי"ח שחידש דבאחורי כלים מותר לעבוד ולא גזרינן גזירת מרחאלות כיון דאינו רואין שיודע דאסור לעבוד בכלים והרא"ש מדהניחם על פיהם שאין דרכם בכך עי"ש, מ"כ הכ"ל כיון דכל כוונתו לבחנו שלא יכשלו באיסור בב"ח שפיר ליכא חשש דילמא אתי לאכול.

אולם בגוף דברי הכ"מ לע"ק אם הרשינן עצמא דקרא, וגם ל"ע מש"ס מוקין דף קי"ג דמבשל חלב בחלב לוקה על ביטולו ואינו לוקה על אכילתו דאין איסור חל על איסור ולפי דברי הכ"מ הל"ל מ"ע לוקה על ביטולו, דהא איסור ביטול היא משום אכילה וכיון דאינו לוקה על האכילה איך לוקה על הביטול, וכבר העיר בזה בשו"ת ב"י יו"ד מ"ב סי' קי"מ עי"ש.

סימן לא

ב"ה תשעבין יום ח' יתרו תרפ"ה.

לכ' ידידי הרב הה"ג החו"ב טובא מהו"ר נטע גאלדבערג שליט"א דומו"ץ דק' קשאנוב.

בדברי כת"ה עי"ד הפרמ"ג שרצה להחמיר בנתערב מי תאנה ביין לענין קידוש ומדמה לה להדלה גפן ע"ג תאנה, וכת"ה כתב דאינה דומה כיון שבבר כי' עליו שם יין ע"כ לא יופסל משום שינוי ורק שם בהדלה גפן ע"ג תאנה פוסל שינוי משום שמתחלתו לא נקרא עליו שם יין בלא שינוי, הנה לדעתי אין לחלק בזה, ורא"י מדברי הרא"ש ב"ב דף ל"ו שכתב דמקדשין על יין מבושל משום דאישתני למעליותא, והא דפסול לנסכים היא משום דמ"מ נשתנה מבריתו והוי כמו הדלה גפן ע"ג תאנה דפסול משום שנשתנה עי"ש, ולפי דברי כת"ה

וכן נראה לפרש גם בדעת רש"י. דהנה איתא בחולין (קח:) "ובאיזה בישול אמרן (שלוקה על בישול בב"ח), בבישול שאחרים אוכלין אותו מחמת בישולו". ופי' רש"י שם (ד"ה אחרים) "כלומר שנתבשל כל צרכו". אבל הפר"ח (סי' פז ס"ק ג) כתב דהיינו כמאכל בן דרוסאי.[20] ולכאורה צ"ע בדעת רש"י, שהרי בישול בכל התורה כולה הוא כמאכל ב"ד, ומאי שנא בב"ח מכהת"כ. אך לפי דברינו י"ל שרש"י סובר שאיסור בישול בב"ח אינו תלוי במעשה בישול אלא **ביצירת החפצא של בב"ח**, וממילא שיעורו הוא בבישול שאחרים רגילים לאוכלו כך.[21]

אמנם יש שהעירו דמדברי הי"א שהביא הרמ"א (סי' פז ס"ו) שאסור להתות תחת קדירת העכו"ם שיש בו בשר וחלב אע"פ שאינו מתכוין לבשל לצורך אכילה, הרי משמע דאסור לבשל בשר בחלב אף שלא לצורך אכילה. ואולי י"ל דאין זה אלא מדרבנן, דלעולם מה"ח מותר לבשל בשר בחלב שלא לצורך אכילה, וכלשון הרמב"ם, אבל מדרבנן החמירו לאסור בישול בב"ח אף שלא לצורך אכילה.

ועוד העיר הר"מ גנק שליט"א דמדברי החינוך (מ' צב) שהשוה בב"ח לאיסור כישוף משמע דעצם התערבות בשר וחלב אסורה, ואף אם לא נתכוין ליהנות מן התערובת כלל, ודלא כדברי הגר"מ ז"ל.

20 ושוב העירוני שכבר קדמו בזה הריטב"א בחולין שם.

21 ונראה שכך יש לפרש גם בדעת השערי אפרים שהביא הפ"ת (סי' פז ס"ק ד) שאסור להדליק נר מחמאה שנתבשלה בקדירה של בשר כיון שאסור בהנאה. והעיר שם הפ"ת שכבר הק' האליהו זוטא דהא בלא"ה אסור משום בישול בב"ח. ואמנם כך פסק החת"ס (הובא בפ"ת שם סוס"ק ו) שהדלקת נר הנעשה מחמאה ושומן יש בו משום בישול בב"ח. ולפי סברת דבנו י"ל שהש"א סובר שאיסור בישול בב"ח תלוי ביצירת החפצא של בב"ח, וממילא אע"ג דיש מחמירים לומר בהל' שבת שיש בישול אחר בישול בדבר לח, מ"מ אין בישול אחר בישול בבב"ח אפי' בדבר לח, שכבר נתהווה החפצא דבב"ח, וגדר איסור בישול בבב"ח הוא שלא ליצור החפצא דבב"ח.

ובדעת הא"ז יש לפרש או שהוא חולק לגמרי על הש"א וס"ל שיש בישול אחר בישול בבב"ח (כך נראה לפרש בדעת החת"ס שכתב דלא דמי בב"ח לשבת); אי נמי לא פליג אלא בדבר לח מפני שיש בר בא"ב בשבת, כלומר דס"ל שגם בישול בב"ח תלוי במעשה בישול, ובישול אחר בישול לא חשיב עפ"י דין כמעשה בישול בכהת"כ, ולפיכך הואיל ומעשה בישול בדבר לח תלוי בחימום, ממילא שפיר שייך בא"ב לאחר שנצטנן הדבר לגמרי, משום דבכה"ג אזלה ליה בישולו הראשון.

ועיין בפמ"ג (סי' קה מ"ז ס"ק ב) שדייק מהגהות שערי דורא שרק אם בישל בב"ח ביחד שוב אין איסור לבשלם עוד פעם, אבל אם בישל בשר לבד וחלב לבד אסור לבשלם עוד פעם ביחד, דלא דמי בב"ח לשבת. והיה נראה לבאר שגם הוא סובר דאיסור בישול בב"ח הוא שלא ליצור החפצא של בב"ח, ומש"ה ס"ל שאם רק נתבשל הבשר לבד והחלב לבד אסור לבשלם ביחד מפני שבבישול זה הרי הוא יוצר החפצא של בב"ח.

אכן נראה דזה אינו, שהרי כתב הפמ"ג בפתיחה להל' בב"ח (ד"ה הנאה) שבב"ח נאסר באכילה והנאה אף אם נתבשל פחות מכמאכל ב"ד. ומזה מבואר דס"ל שאיסור בישול בב"ח אינו תלוי באיסור האכילה (דזה פשוט שאינו עובר על איסור בישול בב"ח אא"כ מבשלם עכ"פ כמאכל ב"ד), וא"כ ע"כ צ"ל שהאיסור תלוי במעשה בישול ולא ביצירת החפצא של בב"ח. לכן נראה לפרש שהפמ"ג סובר כמו שביארנו לעיל בדעת הרשב"א דלעולם בישול אחר בישול לא חשיב כמעשה בישול עפ"י דין. ואפ"ה

שיעורי הגרי"ז סלוק"ב. ק עפ"מ נכתב ונשיר צלוי
פרק חלק קניסדרא
קפה
בלילה

סימן נג

איסור חל על איסור בבב"ח

כתב הרמב"ם בהל' מאכ"א (פ"ט ה"ז) "המבשל בשר מתה או חלב (בציר"י) וכיוצא בהן בחלב לוקה על בישולו ואינו לוקה על אכילתו משום בשר בחלב, שאין איסור בב"ח חל על איסור נבילה או איסור חלב, שאין כאן לא איסור כולל ולא איסור מוסיף ולא איסור בת אחת". הרי מבואר דאע"ג דבב"ח אסור אף בהנאה, מ"מ לא חשיב כאיסור מוסיף כדי שעל ידו יחול אף איסור אכילה דבב"ח על איסור אכילה דנבילה וחלב (בציר"י). ולכאורה צ"ע בזה, שהרי כתב הרמב"ם שם (פי"ד הי"ט) שאיסור קדשים חל על איסור חלב משום דבקדשים יש גם איסור הנאה, ומתוך שנוסף בו איסורה"נ נוסף עליו גם איסור אכילה דקדשים. הרי דלגבי קדשים כתב הרמב"ם דחשיב איסור הנאה כאיסור מוסיף, ומאי שנא בב"ח מקדשים.[22]

וכבר העיר על כך הרמב"ם בעצמו בפירוש המשניות לכריתות (פ"ג מ"ג). וכתב שם שיש חילוק בין איסורה"נ דבב"ח לאיסורה"נ דקדשים, "שבשר בחלב נאסר בהנאה מפני שאסרו הכתוב לאכילה וכו', שכל איסור האכילה אסור בהנאה עד שיפרט לך הכתוב, ואין שם כתוב שאוסר אכילתו וכתב איסור הנאתו, רק שני הענינים יחד הם איסור בשר בחלב". ובביאור דבריו נראה לומר, דס"ל להרמב"ם שאיסור הנאה דבב"ח אינו אלא **איסור טפל** הנמשך בתולדה מאיסור האכילה (כלומר, דבב"ח בעיקרו הוא מאכלות אסורות, אלא שבתורת מאכ"א הרי הוא אסור גם באכילה וגם בהנאה), ומש"ה כל שלא חל איסור אכילה דבב"ח, ממילא לא חל גם איסור הנאה.[23] משא"כ בקדשים שאיסור ההנאה אינו **תוצאה** מאיסור האכילה (כדמוכח מזה שאיסור מעילה נוהג אף

שפיר מתחייב אם בישל בשר לבד וחלב לבד ואח"כ בישלם ביחד, מפני שאינו עובר באיסור בישול בב"ח אלא בשעה שהוא מבשל בשר וחלב ביחד, וממילא עכשיו כשהוא מבשלם ביחד בפעם הראשונה לא חשיב כבישול אחר בישול אלא כבישול ראשון.

22 כך הק' הלח"מ בפ"ט, ועיי"ש מה שתי'. והפלתי (סי' פז ס"ק יג) הביא דמכח קושיא זו העלה הרשב"א בתוה"ב (ב"ג ש"ד, פה.) דשפיר חל איסור בב"ח על איסור נבילה.

23 אולם מלשון הרמב"ם בספה"מ (ל"ת קפז) משמע אחרת, שהרי כתב שם דאין ראוי למנות איסור הנאה דבב"ח למצוה בפנ"ע מפני שהיא ואכילה ענין אחד הוא "כי האכילה מין ממיני הנאה". הרי שהבין הרמב"ם שההנאה היא העיקר ולא האכילה, וא"כ ע"כ צריך לפרש דכוונתו בפיהמ"ש היא דאכילה והנאה הם לאו א', וכל שלא חל חלק א' מאותו הלאו, ממילא לא חל גם חלק השני. וכך פי' הגרא"ו ב"קובץ הערות" (סי' ל אות ד') וב"קובץ שיעורים" (ח"ב סי' כג אות ט"ו).

27

במידי דלאו בר אכילה הוא כלל), אלא הרי הוא **איסור בפנ"ע**,[24] ומש"ה חשיב כאיסור מוסיף ושפיר חל אף היכא שהקדשים כבר אסורים באכילה מטעם אחר.[25]

ועפי"ז יש ליישב שיטת הרמב"ם לענין מלקות בנהנה מבב"ח. דהנה לגבי שאר איסורים כתב הרמב"ם בהל' מאכ"א (פ"ח הט"ז) שאינו לוקה מה"ת אם נהנה. וביאר שם המ"מ דה"ט מפני שהנהנה מדבר הראוי לאכילה חשיב כנהנה שלא כדרך הנאה. והמל"מ בהל' יסודי התורה (פ"ה ה"ח ד"ה ודע) פי' דה"ט משום דהנאה לא כתיבא בפירוש בקרא. וקשה לתרוייהו, דהא מלשון הרמב"ם בהל' מאכ"א (פ"ט ה"א) משמע דאף בבב"ח אינו לוקה על ההנאה, אע"ג דכתיבא הנאה בפירוש לגבי בב"ח (דילפינן לה מדכתיב "לא תבשל" תלת זימני), ומדסתם הרמב"ם משמע דס"ל דאינו לוקה על ההנאה אף אם נהנה מבב"ח כדרך הנאתו. ואמנם הרמב"ן בהשגותיו לספה"מ (שורש ב', דף כה ע"א בספרים שלנו) חולק על שיטת הרמב"ם, וס"ל שלוקין אם נהנה מבב"ח.[26] אבל דעת הרמב"ם קשה.[27] ולפי דברינו יש ליישב בפשוטו דהואיל ואיסור

24 לכאורה כוונתו למה שכתב המל"מ בהל' מעילה (פ"א ה"ג) שיש ריבוי מיוחד לאזהרת נהנה מן ההקדש, ומה"ט לוקין עליו מפני שאינו רק לאו טפל לאיסור האכילה, אלא הרי הוא לאו בפנ"ע.

25 ועיין עוד בפמ"ג בפתיחה להל' בב"ח (סוף ד"ה עוד אדבר) שהק' על הרמב"ם מהא דאמרינן ביבמות (לב:) דאף למ"ד אין איסור חל על איסור, מ"מ נפק"מ לקוברו בין רשעים גמורים. כלומר, דכמו שאסור לקבור רשע אצל צדיק, ה"ה נמי אסור לקבור רשע חמור שעבר ב' עבירות אצל רשע קל שעבר רק עבירה א'. ומזה מבואר דדין אאחע"א נוגע רק לענין עונשים, אבל לעולם איסורא מיהא איכא. וא"כ קשה על הרמב"ם, דמה בכך שאינו נענש על איסור אכילה דבב"ח, הרי מ"מ חל איסור אכילה דבב"ח על איסור נבילה, וממילא מסתבר שגם איסור החנאה יחול עליו. עיין מה שתי' הר"מ גנק שליט"א בספרו גן שושנים (ח"א סי' טז) עפ"י סברת רבנו, ומעין זה כתב הגרא"ו ב"קובץ הערות" שם (אות ח'). ועוד י"ל דאולי לעולם ס"ל להרמב"ם דאאחע"א פירושו שלא חל האיסור כלל (וכמש"כ הגרא"ו שם אות ד'), ומהא דיבמות לא מוכח מידי כמבואר בתשו' בית הלוי (ח"א סי' מד ד"ה ובדעת) עיי"ש.

26 ויש להסתפק אם נתכוין הרמב"ן לחלוק על הרמב"ם רק בבב"ח או אף בשאר איסורים. ורבנו צידד לומר שלא נתכוין הרמב"ן להשיג אלא לגבי איסור הנאה דבב"ח, דס"ל דהואיל ואיכא ג' קראי לגבי בב"ח, ממילא אף איסור ההנאה חשיב כעיקר הלאו, ורק בערלה וכלאי הכרם חשיב איסור ההנאה כלאו טפל לאיסור האכילה. ובדעת הרמב"ם צ"ל דלעולם לא נתכוונה התורה לייחד לאו לאיסור ההנאה דבב"ח כדי להודיע שהוא חלק מעיקר הלאו, אלא דהואיל ואפקיה רחמנא לאיסור האכילה דבב"ח בלשון בישול (כדי ללמד דרק דרך בישול אסרה תורה), ממילא אי לאו דייחדה רחמנא קרא לאיסור ההנאה, לא הוה ילפינן ליה מאיסור האכילה (דרק היכא דאפקיה רחמנא לאיסור האכילה בלשון "לא תאכלו" שייך לומר דא' איסור אכילה וא' איסור הנאה במשמע). אבל לעולם לאחר שניתוסף עוד קרא למילף איסור ההנאה דבב"ח, אהדריה קרא לגדר שאר איסור הנאה שאינו אלא לאו טפל לאיסור האכילה.

הנאה דבב"ח אינו אלא איסור טפל הנמשך בתולדה מאיסור האכילה, מש"ה אין לוקין עליו אע"ג דכתיבא בפירוש בקרא, ואף הנהנה מבב"ח כדרך הנאתו אינו לוקה עליו.[28]

סימן נד

גדר איסור מראית העין

כתב הרמ"א (סי' פז ס"ג) ונהגו לעשות חלב משקדים ומניחים בה בשר עוף הואיל ואינו אלא מדרבנן, אבל בבשר בהמה יש להניח שקדים אצל החלב משום מראית העין. אולם הש"ך (ס"ק ו) הביא בשם מהרש"ל שצריך להניח שקדים אצל החלב אף בבשר עוף, דאף באיסורי דרבנן חיישינן למראית העין.

ונראה לבאר שנחלקו בגדר דין מראית העין. דדעת מהרש"ל היא שחכמים אסרו לעשות מעשה שנראה כאיסור כדי שלא יטעו אחרים להתיר אותו איסור, והוא **מעין איסור לפני עור**.[29] ומה"ט אסרו מראית העין אף באיסורים דרבנן הואיל ושייך איסור לפנ"ע מה"ת אף במכשיל את חבירו באיסורים דרבנן, וכמו שכתבו התוס' סוף פ"ק דע"ז (כב. ד"ה תיפוק) בשם ר"ת. וביאר המנחת חינוך (מ' רלב) דה"ט מפני שהמכשיל

ועיין עוד בתוס' בפסחים (כא: ד"ה כל) ובחולין (קכ. ד"ה אלא) דמדבריהם משמע דס"ל דלוקין על כל איסורי הנאה. וכבר העיר על כך המל"מ בהל' יסוה"ת שם (ד"ה והיכא דמכר).

27 עיי"ש במל"מ שהעיר שכס' החינוך (מ' קיג) יישב קושיא זו עפ"י יסודו שאין לוקין על איסור שעבר ע"י מעשה היכא שאפשר לעבור גם בלי מעשה. והפר"ח (או"ח סי' תמג) תי' דאולי סובר הרמב"ם כהך תנא דיליף איסור הנאה בק"ו, ואין ענשין מן הדין.

28 ולענין הלכה, כתב הדגמ"ר (סי' פז ס"ג) שהסומך על הרמב"ם במקום הפסד לא הפסיד. אבל הפ"ת שם (ס"ק ו) הביא בשם הפמ"ג והחת"ס שיש לאסור, וכשיטת הרשב"א שהבאנו לעיל. ונראה שכן דעת המרדכי בע"ז (סי' תתכז-תתכח) שכתב אהא דאמרינן התם בגמ' דגבינות עכו"ם אסורין מפני שמעמידין אותן בעור קיבת נבילה, דלא פריך דתתסר אף בהנאה מדין בב"ח (כמו דפריך אאירך אמוראי התם), משום דבב"ח הנעשה ע"י מליחה וכבישה אינו אסור אלא באכילה ולא בהנאה. ומבואר דס"ל שאם נתבשלה נבילה בחלב שפיר נאסרה אף בהנאה. ועיין ב"מסורה" (ח"ג עמ' צב) שהר"מ גנק שליט"א האריך להוכיח שיש להחמיר בזה [ושוב נדפס מאמרו בספרו גן שושנים (ח"א סי' טז)]. ונפק"מ למעשה לענין מאכלי כלבים.

29 השווה לזה מה שכתב רש"י בחולין (מא: ד"ה השוחט) לענין השוחט חולין בחרץ לשם עולה, ובכריתות (כא: ד"ה שכנסו) לענין דם דגים שכנסו בכלי.

והיוצא בזה סכנה (דף מו) בבמטל תקרה קא ממפלגי, ועיין
משום דהוא עצמו מחויב עליו לשורפו, מכלל קא אכיל מעיה,
אלם בספר דובב מישרים (סימן ל, דף יח), נשאל
בשאלה זאת ונשיב עמ"י מש"כ הכס"מ (בפ"א מהל'
טומאת מת ה"ב): שהקשה שם דאמאי לוקים על אכילת
בה"ת, הא אין עונשין מן הדין, ותירץ, אי נמי לא אסרה
תורה לבעל בה"ת אלא כדי שלא יבא חשש דילמא יאכל, ובפסחים (דף
יא) דבשעת בישול מצי ליכא חשש דילמא יאכל, ומעיה
בשביל, ובשבת (בקצוה"מ) שבסוף סימן פז
עוד) שבת בשבת מכה בידו אפרים שמגים אין בישול אחר
בשבת, ובמ"ש בחלב שבת מכה בידו אפרים שמגים אין בישול אחר
אמ"ר: אמר רב אחא בר יעקב: אמר רב אמי אמר רב אסי
אמר רב אמר רב אמר רב

אם יבוא

מלכות שדי בחלב חלב

מה

מה שמו ומה שם בנו אם ידע

מה שמו ומה שם בנו אם ידע

מה שמו ומה שם בנו אם ידע

Cooking Meat with Milk

By Rabbi Joshua Hoffman

In this week's parsha, we are again told that it is prohibited to cook milk and meat together: "You shall not cook a tender young animal in its mother's milk" (Shemot, 24: 26). The Talmud (Chullin 115 a) teaches us that there are three prohibitions in regard to mixtures of meat and milk. It is forbidden to cook them together, it is forbidden to eat them after they have been cooked together, and it is forbidden to derive any benefit from such a mixture. A number of opinions are mentioned, in the Talmud, as to how these three prohibitions are derived, since the Torah only says that it is forbidden to cook meat and milk together. The most well-known known derivation, cited by Rashi in parhshat Mishpatim, is from the fact that this verse appears in the Torah a total of three times (Shemot, 23:19 and 24:26, and Devarim, 24:21). The Rambam, in his Sefer HaMitzvot, brings this derivation, as well. However, in his Mihsneh Torah, in Hilchot Ma'achalot Asurot, 9: 2, he brings another opinion, from Vayikra Rabbah, to show that it is forbidden to eat mixture of meat and milk. He writes that there is a *kal vachomer*. If it is forbidden to cook basar b'chalav, it is certainly forbidden to eat it. This passage in the Rambam led Rav Moshe Soloveitchik, Rosh HaYesivah of RIETS from 1928 until his death in 1941, to render an interesting halachic decision in response to a question posed by a faculty member of Yeshiva College.

Dr. David Israel Macht (1882- 1961), a lecturer at Johns Hopkins University in Baltimore who was also a visiting professor of physiology in Yeshiva College during the 1930s, often performed experiments in order to derive information pertaining to ta'amei ha-mitzvot, or the purpose behind various mitzvot. As Rav Aharon Soloveichik related, Dr. Macht wanted to cook mixtures of meat and milk as part of this enterprise... Rav Aharon said that Dr. Macht, being very religious, was always asking his father Rav Moshe sheilot about the experiments he wanted to perform, and, so, he asked him about this one, as well. Rav Moshe answered that it is permissible, because the prohibition of cooking milk and meat together applies only if it is done for the purpose of human consumption. He derived this from the *kal vachomer* brought by the Rambam. If cooking milk and meat together is a blanket prohibition, argued Rav Moshe, then there does not seem to be a kal vachomer. Just because cooking such a mixture together is forbidden, why should it be forbidden to eat it? However, if cooking the mixture is forbidden only if done for the purpose of human consumption, then the *kal vachmer* can be explained very simply. If it is forbidden to cook milk and meat together in order for someone to eat it, then it is certainly forbidden to actually eat the cooked mixture (see MiPeninei HoRav by Rav Tzvi Shachter, page 152).

Interestingly, it is possible for us to determine, approximately, when Dr. Macht asked Rav Moshe his question. In his article " Scientific Aspects of the Jewish Dietary Laws," that he wrote in 1930 for the second volume of *The Jewish Library*, a series edited by

Rabbi Dr. Leo Jung, Dr. Macht noted that " we have not been able so far to find a scientific, or, rather , hygienic basis" for the prohibition of milk and meat mixtures (page 120). . However, in an article he wrote in 1940 for the journal *Medical Leaves,* he described experiments he had performed using mixtures of milk and meat, and noted in a footnote that he described these experiments and their results in a pharmaceutical journal published in 1934. Apparently, then, he asked Rav Moshe his question sometime between 1930 and 1934. Based on the permission he received from Rav Moshe, he proceeded to perform his experiment with these mixtures.

In his article in *Medical Leaves* "The Bible as a Source for Scientific Research," Dr. Macht wrote, " Few scientific explanations have been made of the injunction against eating of meat or animal flesh with milk... and finding the subject intriguing, the writer made several experimental studies with a newly developed approach. Inasmuch as synergistic phenomena are of paramount importance in pharmacological study of the effect of chemicals on biological processes, experiments were made on plants and animals with mixtures of milk and meat, respectively in various proportions. By this means it was shown that milk and meat mixtures when injected into mice, rats and other animals, exhibited a synergistic or potential toxicity, as compared with milk or meat extracts alone, when injected in another series of such test objects. Similar results were obtained when meat juices and milk, given separately or in combination, were administered to rabbits by stomach tube. More remarkable findings were noted on studying oxidases of muscle juices with and without milk. There was a remarkable coincidence between the experimental results obtained by the writer in these studies and certain well- known rabbinical diets with regard to mixtures of milk and meat. The author found that approximate limits of effective concentrations of milk and meat were in the ratio of one to sixty, i.e., one part of either milk or meat to fifty- nine parts of the other ingredient." (My thanks to Reuven Schlenker, librarian at George Washington University, Washington, D. C., for providing me with a copy of this article).

Rav Aharon Soloveichik did not mention whether Rav Moshe was ever told, by Dr. Macht, the results of his experiments, and one can reasonably suspect that Rav Moshe was not especially interested. Dr. Macht himself, in his Jewish Library article, wrote that it is a fundamental principle of Judaism that" all the dietary laws are to be regarded as Hukkim, or disciplinary measures, to be obeyed much in the same way that a soldier obeys the behest of his general. Actions count more than words, as the Bible puts it Na-aseh we- Nishma... The rabbis state that ' one must not say I do not eat pork because it is not healthful; on the contrary, one must say that pork is a delightful food , but I must not eat it because the Lord has prohibited it'" (Incidentally, Dr. Macht's citation of this statement of Chazal is not exact!). On the other hand, he writes, it is a matter of obvious truth to the faithful Jew that anything God has commanded is the Absolute Truth and Absolute Good, and, therefore, must be beneficial from every point of view, both spiritual and physical. This was the motivating factor behind the experiments he performed- to discover the physical benefits which he was convinced accrued from all mitzvot. This approach was also a driving force behind a doctoral thesis that Dr. Macht wrote in fulfillment of a requirements for the doctor of Hebrew Literature degree from

RIETS in 1928, *The Holy Incense: A Botanical, Pharmacological, Psychological and Arcaeological Appreciation of the Bible.* After an exhaustive study of the components of the *ketoret*, which are listed in this week's parsha and expanded upon in Masechet Keritot, Dr. Macht reports on experiments he performed, burning two ingredients of the ketores. He then cited many Talmudic, Midrashic and Zoharic statements that, he felt, took on added meaning in light of these findings. He writes that the burned incense destroys bacteria and repels various insects. Although these experiments were probably performed before Rav Moshe Soloveitchik came to New York, one can be sure that Dr. Macht performed them in a way that was in conformity with halacha. In the beginning of his book, he cites the following verses from parshat Ki Tissa: "The incense that you shall make- in its measure you shall not make for yourselves; it shall be holy to you for God. Anyone who makes anything like it to smell it shall be cut off from his people" (Shemot, 30: 37-38). In fact, the Torah only prohibits burning the entire mixture together, while, as we noted, Dr. Macht burned only two ingredients of the ingredients. Thus, he did, in fact conform to halacha in performing these experiments, just as he did years later when he experimented with mixtures of meat and milk. The interested reader can find a biographical sketch as well as a full bibliography of Dr. Macht's works in an article by D. Wilk in *Koroth*, volume 8, (August, 1983), pages 305- 17.